

**HALLITUKSEN KÄRKIKOKEILU
OSATYÖKYKYISILLE TIE TYÖELÄMÄÄN (OTE)
HALLINNOLLINEN LOPPURAPORTTI**

**OTE 7 / Polut hoitoon ja kuntoutukseen
Uusi suunta työelämään, Oulu
Projektipäällikkö Sanna Pitkäranta,
sanna.pitkaranta@ouka.fi
30.10.2018**

Yhteenvedo

Uusi suunta työelämään –hankkeen tavoitteena on uusien palvelukokonaisuuksien kehittäminen osatyökykyisille työttömille työnhakijoille sekä uudelleensijoitusta tarvitseville työssä oleville. Toimenpiteinä tarjotaan moniammatillista tuki- ja ohjauspalveluja sekä asiakkaan työ- ja toimintakyvyn kokonaisvaltaista arviointia. Tavoitteena tukea asiakkaalle tarpeenmukaisten tukipalveluiden ja työllistymistoimenpiteiden löytymistä. Varhainen, matalan kynnyksen havainnointi ja työttömän henkilön ohjaaminen auttoivat hankkeessa mukana olevia henkilöitä eteenpäin oman työllistymis-, koulutus-, tai kuntoutuspolkunsuunnittelussa. Uudelleensijoitettava henkilö sai hankkeen kautta tukea työtehtävien suunnitteluun sekä mahdollisuuden oman elämän- ja työtilanteen uudelleen jäsentämiseen. Esimerkkihenkilön tapaus muutettiin suuntaa-antavaksi laskelmaksi yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa, jolla havainnollistetaan uudelleensijoituksen taloudellisia vaikutuksia yksilön, työntekijän ja yhteiskunnan kannalta. Aiheesta on kirjoitettu artikkeli yhteistyössä kokeilun toimintaterapeutti Tanja Turtiaisen kanssa. Artikkelia jaetaan eteenpäin kaikissa mahdollisissa kanavissa.

Terveystapaaminen oli monialaista ja -ammattillista asiantuntijatyötä. Terveystapaamiseen osallistuvilla asiakkailla oli tarve saada useaa eri perusterveydenhuollon palvelua. Terveystapaamisen jatko- ja kehittämistyötä mietitään yhteistyössä työllisyyspalveluiden ja hyvinvointipalveluiden esimiesten kanssa. Uusi suunta työelämään -kokeilun työskentelyn aikana tarjoutui myös mahdollisuus osallistua Kelan ilman diagnoosia –kokeiluun. Kelan kanssa yhteistyö jatkuu, kun Kelan lakivalmistelu on valmis ja voidaan sopia yhteistyökäytänteistä.

Pohjois-Pohjanmaan Maakunta- ja Sote-uudistus on jaettu neljään eri simulointialueeseen, jotta saadaan tarkempi näkökulma maakunnan eri alueiden erityispiirteistä, hyvistä käytännöistä ja uudistustarpeista. Kokeilun työntekijät osallistuvat maakunta- ja sote-uudistuksen alue-simulointien Vakavien vaikeuksien tuki –alatyöryhmiin Pohjois-Pohjanmaan alueella. Tapaamisessa tuodaan esille laaja näkemys Uusi suunta työelämään –kokeilun asiakasprofiileista, eri toimintamalleista ja pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakyvyn ulottuvuuksista. Tavoitteena tuoda Pohjois-Pohjanmaan maakunta- ja sote-uudistuksen työntekijöille näkyväksi pitkäaikaistyöttömien monialaiset haasteet ja tuen tarve. Halutaan tuoda esille myös Oulun OTE7 kokeilun tekemä hyvä työ ja hyödyntää kokeilun tuloksia maakunta- ja sote-uudistuksen suunnittelussa Pohjois-Pohjanmaalla.

Palvelumuotoilu Palon, kokeilun työntekijöiden ja työryhmän kanssa on työstetty Osatyökykyisen asiakaslähtöinen palvelupolku –muistitaulu. Se on tarkoitettu kaupungin työllistymistä edistävien palvelujen parissa työskentelevien henkilöiden työkaluksi, joka muistuttaa asiakaslähtöisen, toimintakykykeskeisen asiakasohjauksen ydinasioista ja kulminaatiopisteistä. Asioita, mitä on hyvä huomioida missäkin asiakasprosessin vaiheessa. Ohjausryhmässä todettiin, että työstettyä työkalua voidaan hyödyntää ja ottaa se

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

käyttöön eri yksilöissä. Kokeilun työntekijät käyvät loppuvuoden aikana esittelemässä mallia ja sen käyttöä kaupungin työllistämistä edistävissä palvelupaikoissa sovitun aikataulun mukaisesti.

Kokeilun aikana on eri foorumeilla noussut esille pitkäaikaistyöttömien monimuotoiset haasteet ja tilanteet työelämään pääsemiseksi. Osa toimijoista tarttuu pitkäaikaistyöttömien haasteisiin tarjoamalla heille ostopalvelua saadakseen selvitystä tilanteeseen. Toiset toimijat tuottavat palvelun itse tai yhdessä verkostoituen muiden toimijoiden kanssa. Pitkäaikaistyöttömät saattavat kulkea eri viranomaisten luona palvelusta toiseen löytämättä pitempiä ratkaisua tilanteeseen. Tällainen herättää miettimään kenellä on valmiuksia ohjata oikein pitkäaikaistyöttömiä ja kenellä on ammattitaitoa erottaa, kuka on kevyemmän ja kuka vahvemman tuen ja selvityksen tarpeessa. Pitkäaikaistyöttömille tuottavan julkisten palvelujen tuotannon jouhevamman yhteistyön toteuttamiseksi ja selkiyttämiseksi kokeilu kutsuu koolle yhteistapaamisen koskien pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakyvyn selvittelyihin liittyvää asiakasohjausta. Yhteistapaamiseen kutsutaan koolle osallistujia Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin Lääkinnällisestä kuntoutuksesta, Oulun kaupungin hyvinvointipalveluista ja Työllisyyspalveluista, Kelasta ja TE-toimistosta.

Kokeilun työntekijät ovat kokeneet tiiviin ja jalkautuvan asiakastyön vaikuttavana tekijänä asiakkaiden tukemisessa ja ohjautumisessa hoitoon ja kuntoutukseen. Tämä uudentyyppinen toimintamalli tarjoaa asiakkaille mahdollisuuden moniammatilliseen tukeen kuntouttavan työtoiminnan ja työkokeilupajoilla. Toimintamallin myötä saadaan myös moniammatillista ja laadullista tietoa asiakkaan työ- ja toimintakyvystä todellisessa toimintaympäristössä asiakkaiden jatkopolkujen onnistuneeseen suunnitteluun ja toteutukseen. Pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakyvyn edistäminen, tukeminen ja arviointi vaativat monialaista erityisasiantuntijoiden työskentelyä. Saadakseen riittäviä tuloksia aikaiseksi sekä asiakkaan että yhteiskunnan kannalta on oleellista panostaa tarpeeksi kattavaan eri työ- ja toimintakyvyn ammattilaisten työskentelyyn. Yhden ammattilaisen näkemys pitkäaikaistyöttömän työ- ja toimintakyvystä ei anna tarpeeksi kattavaa kuvaa. Tarvitaan laajempi eri ammattilaisten joukko, jotka tuovat oman alansa tietouden pitkäaikaistyöttömän eduksi. Asiakkaan kuuleminen, näkemysten yhteen kokoaminen, mahdollisuuksien avaaminen ja suunnitelman laatiminen asiakaslähtöisesti tukevat ja edistävät asiakkaan jatkopolkuja kohti hänen omia tavoitettaan.

SISÄLLYSLUETTELO

1	TULOKSET, AIKAANSAATU MUUTOS JA VAIKUTTAVUUS	4
1.1	TAUSTA	4
1.2	TAVOITTEET JA TULOKSET, MUUTOS JA AIKAANSAADUT MALLIT/TOIMINTAMALLIT	5
1.2.1	<i>Osatyökykyisen työttömän työnhakijan palvelukokonaisuus</i>	8
1.2.2	<i>Osatyökykyisen uudelleensijoitettavan palvelukokonaisuus</i>	9
1.2.3	<i>Työttömän terveystapaaminen</i>	10
1.3	HYÖDYT JA VAIKUTTAVUUS	11
2	TOTEUTUS	14
2.1	YLEISKUVA	14
2.2	AIKATAULUN TOTEUTUMINEN.....	16
2.3	TOTEUTUNEET KUSTANNUKSET- JA RESURSSIT	19
2.3.1	<i>Työmäärät ja tehtävien tekijät</i>	19
2.3.2	<i>Budjetti ja kustannukset</i>	20
2.4	RISKIT	22
2.5	VIESTINTÄ.....	23
3	OSAKOKEILUT	24
3.1	YLEISTÄ.....	24
3.2	PALVELUPOLKUJEN JA VERKOSTOJEN RAKENTAMINEN.....	24
3.3	OSATYÖKYKYISEN TYÖTTÖMÄN TYÖNHAKIJAN PALVELUKOKONAISUUS	27
3.4	OSATYÖKYKYISEN UUELLEENSJOITETTAVAN PALVELUKOKONAISUUS	30
3.5	TYÖTTÖMÄN TERVEYSTAPAAMINEN.....	33
3.6	KELA ILMAN DIAGNOOSIA -KOKEILU	35
4	DOKUMENTOINTI	39
5	OPIT JA PALAUTTEET	40
6	JÄLKIHOITO	42
6.1	SIIRTYMINEN PYSYVÄÄN TOIMINTAAN	42
6.2	ARVIOINTI, JÄLKIARVIOINTI JA AVOIMET TEHTÄVÄT	44
6.3	IDEOITA JATKOKEHITYKSELLE	45
7	LIITTEET	47

1 Tulokset, aikaansaatu muutos ja vaikuttavuus

1.1 Tausta

Hankkeen taustalla on osaltaan kasvava kysyntä työttömien henkilöiden todellista työ- ja toimintakykyä selvittävien ja tukevien palvelujen tarpeesta ja uusista toimintamalleista toteuttaa niitä. Työ- ja toimintakyvyn arvioinnit tapahtuvat usein kliinisessä tai asiakkaalle epätodellisessa ympäristössä. Tarvitaan tietoa osatyökykyisen työ- ja toimintakyvystä hänen todellisessa toimintaympäristössä, jotta asiakkaan palvelupolut muuttuvat mutkattomiksi ja joustavimmiksi. Lisäksi on tarve monialaiselle tiedolle, joka saadaan moniammatillisen yhteistyön tuloksena. Lääketieteen tohtori Raija Kerättären (2016) mukaan työkykyä selvittämissä palveluissa tulisi hyödyntää nykyistä enemmän monialaista verkostoa ja siinä olevaa informaatiota, jotta saadaan kokonaisvaltainen kuva asiakkaan työ- ja toimintakyvystä.

Kunnan, valtion ja kolmannen sektorin välinen yhteistyö on tullut hyvin merkittävään rooliin työllistymiseen liittyvissä asioissa ja työkyvyn tukemisessa. Maakunta- ja Sote-uudistus muuttaa rakenteita ja laajentaa niitä entisestään sekä toimijoiden vastuujat muotoutuvat uudestaan tulevaisuuden palvelukokonaisuudessa. Osatyökykyisen tai erityistä tukea tarvitsevan palveluita on kehitettävä laadun ja vaikuttavuuden näkökulmasta. Nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa on ilmennyt haasteita työn mukauttamisessa tai sen keventämisessä, jotta työssä jatkaminen mahdollistuisi osatyökykyisyydestä huolimatta. Haasteita on siinä, ettei työnantajat saa riittävää tukea työn järjestelyihin mukauttamisen tilanteissa. Toisaalta myös työttömyyden pitkittyminen on osaltaan johtanut siitä, ettei ole ollut oikeanlaisia osatyökykyisyyttä tukevia palveluita. Työkyvyn heikentyessä on tällä hetkellä haaste saada oikeanlaista ja oikea-aikaista yksilöllistä palvelua.

1.2 Tavoitteet ja tulokset, muutos ja aikaansaadut mallit/toimintamallit

Taulukko: Tavoitteet ja niiden toteutuminen

Asetettu tavoite	Saavutettiinko tavoite? Miten se näkyy käytännössä?	Kohdejoukon suuruus
1) Rakentaa palvelupolkuja ja verkostoja eri palvelujärjestelmissä toteutettavien työkykyä tukevien palveluiden välille.	Rakennettiin kokeilun toimintamalleja palvelevat verkostot yhdessä kokeilun ohjausryhmän ja työryhmien kanssa. Käytännön työssä tavoitteen toteutuminen näkyy asiakasohjautuvuudessa ja asiakaspalveluluissa.	Yhteistyötahoja 15 kappaletta
2) Kehittää matalan kynnyksen toimintamalli työttömien työnhakijoiden käytännön työssä tapahtuvan työ- ja toimintakyvyn tukemiseen ja arviointiin.	Kehitettiin palvelukokonaisuus ja pilotoitiin työ- ja toimintakyvyn tukemiseen, edistämiseen ja arviointiin keskittynyttä asiakastyötä kokeilun aikana. Käytännön tasolla tavoitteen toteutuminen näkyy asiakkaiden yksilötoison muutoksina sekä asiakaslähtöisempänä ja tiiviimpänä yhteistyönä asiakkaan verkoston kanssa. Keskiöön nostettiin asiakkaan omat tavoitteet ja toimintakyky sellaisena kuin se työtoiminnassa/työkokeilussa näyttäytyy.	Palvelukokonaisuuteen osallistuneita asiakkaita 70 Kuntouttavan työtoiminnan ryhmiä/paikkoja, joissa toimintaa toteutettu 24 Ammattilaiset ja viranomaiset 76
3) Kehittää toimintamalli työssä jatkamisen mahdollistamiseksi työelämässä oleville osatyökykyisille henkilöille erilaisissa ohjauksellisissa tehtävissä.	Kehitettiin palvelukokonaisuus ja pilotoitiin kokeilun aikana uudelleensijoitettavan henkilön työ- ja toimintakyvyn tuen mallia uusien työtehtävien suunnittelussa ja haltuunotossa. Käytännön tasolla tavoitteen toteutuminen näkyy onnistuneena työkokeiluna, joka jatkuu edelleen työsuhteena. Pilotoinnin taloudellista laskelmaa toteutettiin yhteistyössä TTL:n kanssa.	Palvelukokonaisuuteen osallistuneita asiakkaita 1

<p>4) Kehittää työttömien terveystarkastustoimintaa palveluohjaukselliseen suuntaan.</p>	<p>Edelleen kehitettiin työttömien terveystarkastuksen toimintamallia, jossa huomioidaan nykyistä toimintamallia paremmin työttömien työ- ja toimintakykyyn, työllistymiseen sekä osallisuuteen liittyvät seikat.</p> <p>Käytännön tasolla tavoitteen toteutuminen näkyy siinä, että asiakas ohjautui ensisijaisen tarpeen mukaiseen palveluun, asiakkaalle varattiin aikoja terveydenhuollon tutkimuksiin ja hoitoon. Tapaamisessa oli keskiössä toimintakyky, oikea-aikaisuus ja asiakaslähtöisyys. Terveystapaamisessa toteutui tiedon jakaminen asiakkaalle sekä ammattilaisten kesken.</p>	<p>Työttömän terveystapaamiseen osallistuneita työnhakijoita</p> <p>50</p> <p>Työttömän terveystapaamisiin osallistunutta ammattihenkilöstöä (Työllisyyspalvelut & Terveyspalvelut)</p> <p>14</p>
--	---	---

Palvelujärjestelmien verkostot työkykyä tukevien palveluiden välillä Oulun kaupungissa oli jo olemassa ennen kokeilun aloittamista. Haasteena oli palveluntuottajien erilaiset toimintamallit pitkäaikaistyöttömien asiakkaiden tukemiseen sekä osaltaan myös tiedon puute eri palveluntuottajien asiakasohjauksikäytännöistä ja palveluista. Uusi suunta työelämään -kokeilussa rakennettiin kokeilun toimintamalleja palvelevat verkostot yhdessä kokeilun ohjausryhmän ja työryhmien kanssa. Työryhmissä myös tuotiin esille eri haasteita asiakasohjauksessa eri järjestelmien välillä sekä tuotettiin tietoa työkykyä tukevista palveluista. Yhdessä työryhmän kanssa työstettiin myös työkalu työllistymistä edistävien palveluiden työntekijöille asiakaslähtöisen palvelupolun toteuttamiseksi. Työkalu toimii työllistymistä edistävien palveluiden työntekijöiden apuna silloin kun havainnoituu, että asiakkaalla on monialaisia haasteita.

Työttömien työnhakijoiden toimintamallin palvelukokonaisuuden kaltaista moniammatillista tiimiä ei Oulun kaupungissa ollut sellaisenaan olemassa. Pilotointi on tuonut kokonaan uudenlaisen palvelun sekä asiakkaille että verkostoille. Matalan kynnyksen palveluihin tuotiin erityisalan ammattitaitoa työ- ja toimintakykyyn liittyvissä haasteissa. Tätä asiakaslähtöistä ja toimintakykykeskeistä ajattelumallia ja toimintatapaa pyritään yhä juurruttamaan loppuvuoden aikana.

Oulussa työllisyyspalveluissa uudelleensijoitetulle henkilölle on räätälöity aiemmin työtehtäviä myös oman työpaikan ulkopuolelle hyödyntäen henkilön oman toimialan koulutusta ja työkokemusta mm. kuntouttavan työtoiminnan ohjaajiksi hoiva-alan sekä siisteys- ja ateriapalvelujen tehtäviin. Uudelleensijoitetuilla henkilöillä on ollut pitkä kokemus oman alan työstä eri työyksiköissä. Uusi suunta työelämään -kokeilu toi uudelleensijoitetulle henkilölle tiiviimmän tuen uusien työtehtävien alkaessa ja toimi tukena

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

oman tehtävän suunnittelussa ja tehtävien haltuunotossa. Nyt pilotoidussa palvelukonaisuudessa uudelleensijoitettava henkilö työskenteli työtoiminnan ohjaajana yhteisötalolla. Kokeilun avulla saatiin kuntouttavan työtoiminnan työtoimijoille matalalla kynnyksellä näkemystä siitä, mitä erilaisia työtehtäviä hoiva-alalla on ja minkälaista olisi työskennellä ikääntyvien parissa. Kokeilun avulla tavoitettiin myös alueen ikääntyviä henkilöitä, jotka saivat viriketoimintaa päivään ja tuen avulla myös pienimuotoista apua arkeensa. Kokeilu myös havainnollisti Työterveyslaitoksen (TTL:n) avustuksella osatyökykyisten työllistämisen kokonaistaloudellista vaikuttavuutta työnantajan, yhteiskunnan ja uudelleensijoitettavan näkökulmasta.

Työttömien terveystarkastuksiin asiakkaat ovat aiemmin ohjautuneet kaupungin työllistymistä edistävästä palvelupaikoista ja TE-toimistosta tehdyn asiakasohjauksen ja kutsujen myötä. Asiakkaan on vastaanottanut terveydenhuollon hoitaja. Kokeilussa pilotoituun terveystapaamiseen asiakasohjaus tapahtui pääasiassa TE-toimistosta sekä kaupungin terveydenhuollosta, työllisyyspalveluista ja kokeilusta työntekijöiden tekemän suosituksen/arvioinnin pohjalta. Terveystapaamisaikoja koordinoi yksi työntekijä, jolloin terveystapaamisiin osallistuvat työntekijät pystyivät keskittymään asiakastyöhön. Terveystapaamisessa asiakkaan vastaanotti terveydenhuollon hoitaja ja työllisyyspalvelujen ohjaaja. Tapaamisessa täytettiin yhdessä palautelomake, johon kirjattiin asiakkaan, terveydenhuollon hoitajan ja työllisyyspalvelujen ohjaajan näkemys nykytilasta ja suositus jatkosuunnitelmalle. Aiemmin nämä tiedot jäivät yhteiseen terveystapaamiseen osallistuneiden tiedoksi, eikä tieto välttämättä välittynyt esimerkiksi te-asiantuntijalle. Suurin muutos on tapahtunut ammattilaisten havahduttua monialaisen yhteistyön tärkeydestä niiden asiakkaiden kohdalla, joilla on moninaisia haasteita elämässään. Todettiin, että yhteistyön tekeminen ja tiedon jakaminen hyödyttävät asiakkaita sekä takaa asiakaslähtöisemmän ja asiakkaan tarpeet huomioivamman kohtaamisen terveystapaamisessa.

1.2.1 Osatyökykyisen työttömän työnhakijan palvelukokonaisuus

Kohderyhmänä 18-60 vuotiaat työttömät työnhakijat, jotka osallistuvat työllistymistä tukevana toimenpiteenä kuntouttavaan työtoimintaan tai työkokeiluun ja joiden kohdalla on tai epäillään olevan tarve työ- ja toimintakyvyn arviointiin, tukemiseen ja edistämiseen.

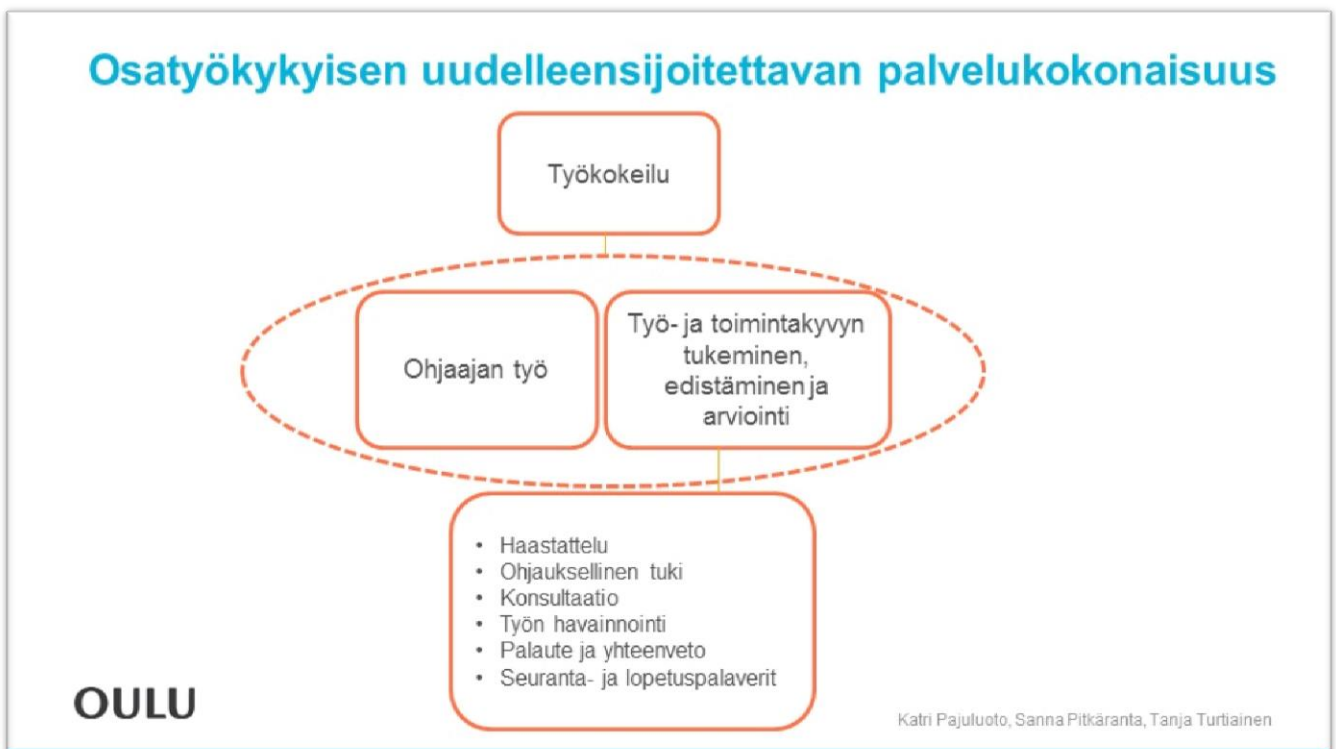
Kts. Osakokeilut. Osatyökykyisen työttömän työnhakijan palvelukokonaisuus (3.3).

1.2.2 Osatyökykyisen uudelleensijoitettavan palvelukokonaisuus

Kohderyhmänä 18-60 vuotiaat uudelleensijoitettavat henkilöt, jotka työskentelevät kuntasektorilla, eivätkä vammansa tai sairautensa vuoksi pysty toimimaan aikaisemmissa työtehtävissään.

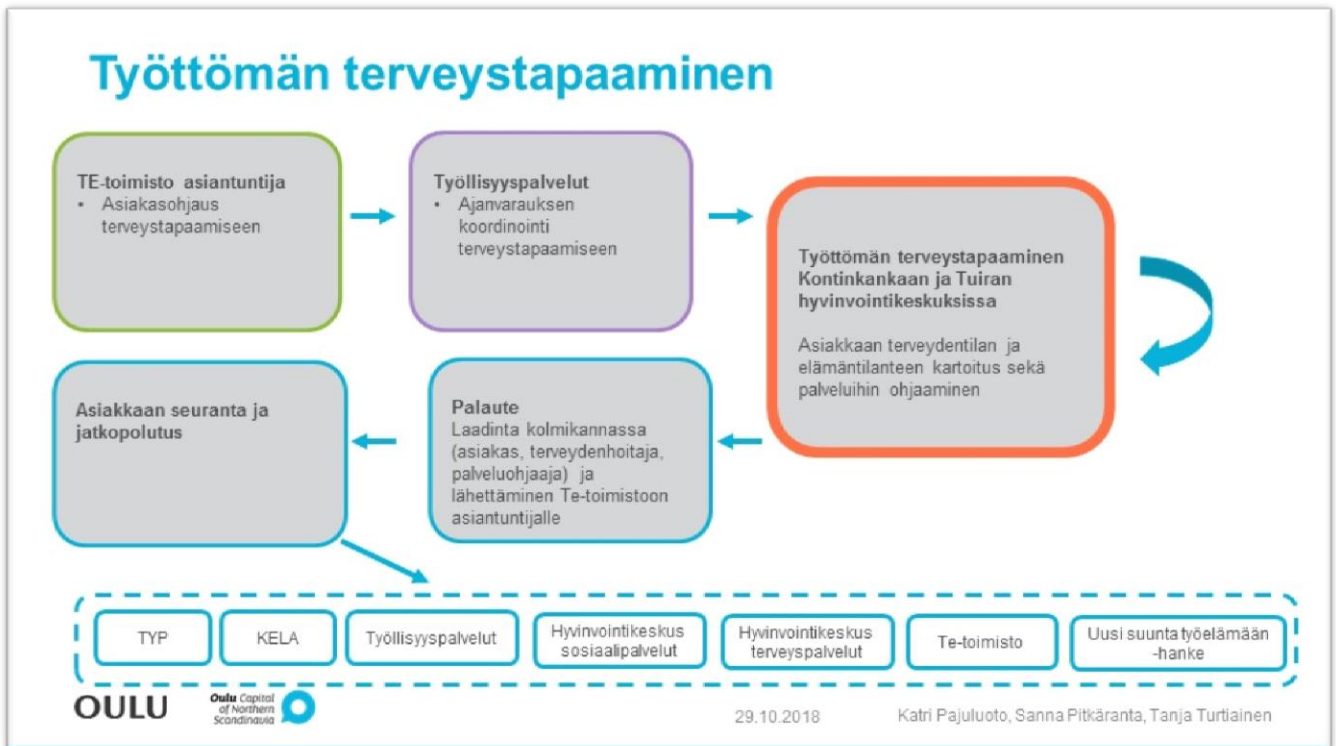
Kts. Osakokeilut. Osatyökykyisen uudelleensijoitettavan palvelukokonaisuus (3.4).

1.2.3 Työttömän terveystapaaminen

Kohderyhmänä 27-58 vuotiaat työttömät työnhakijat, joilla on työttömyys pitkittynyt ja heillä on motivaatiota suuntautua työelämään. Työnhakijat eivät ole TE-toimiston rekisterin perusteella käyneet aiemmin työttömän terveystarkastuksessa, eikä asiakas ole kaupungin työllistymistä edistävien palveluiden asiakas. Työnhakijan mahdollinen terveysrajoite ja tarve terveystapaamiselle on käynyt ilmi asiakkaan kanssa käydyissä keskusteluissa. Lisäksi työttömän terveystapaamiseen on osallistunut asiakkaita osatyökykyisen työttömän työnhakijan palvelukokonaisuudesta.

Kts. Osakokeilut. Työttömän terveystapaaminen (3.5).

1.3 Hyödyt ja vaikuttavuus

Kokeilun pilotointien avulla on tavoiteltu vaikuttavuutta työttömien työnhakijoiden osatyökykyisyyden huomioimiseksi, todentamiseksi ja esiin nostamiseksi. Erityisesti olemme työskennelleet kokonaisvaltaisen toimintakykyajattelun edistämiseksi, sekä korostaneet pilotoinneillamme asiakaslähtöisten työskentelytapojen merkitystä oikea-aikaisiin ja tarkoituksenmukaisiin palveluihin ohjaamisessa. Samoin olemme tuoneet esiin Oulun kaupungin palveluksessa olevien osatyökykyisten henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä uudelleensijoituksen kautta nykyistä työkykyä vastaaviin tehtäviin ja todentaneet tämän kokonaistaloudellista vaikuttavuutta TTL:n kanssa yhteistyössä tehtyjen laskelmien avulla.

Toimintakykyajattelua olemme vieneet eteenpäin kouluttautumalla koko tiiminä ICF:n, eli kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokituksen malliin kuvata sairauden, vamman tai muiden toimintakyvyn rajoitteiden vaikutuksen näkymistä yksilön elämässä. Tätä tapaa olemme käyttäneet kirjallisissa yhteenvedoissamme, joissa olemme pyrkineet laadulliseen kuvaukseen asiakkaan toimintakyvystä. Olemme esitelleet ICF-pohjaista toimintatapaamme pyynnöstä Oulun TYP:issä sekä Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin sisäisessä koulutuksessa. Jatkamme asian esittelemistä vielä loppuvuoden ajan suunnitellusti.

Asiakaslähtöisyys on ollut keskiössä asiakastyössämme alusta lähtien ja tärkeimmät mittarimme tähän ovat asiakastyön yksilötasolla. Kokeilun aikana olemme eri työryhmissä työstäneet verkostojen tarpeista nousevaa asiakasohjausta tukevaa mallinnusta, joka yhteistyössä Palvelumuotoilu Palon kanssa löysi lopullisen muotonsa. Loimme yhteistyössä verkostotoimijoiden kanssa Oulun kaupungin työllistymistä edistävien palvelujen parissa työskentelevien henkilöiden ”muistitauluksi” tarkoitetun työkalun, joka muistuttaa asiakaslähtöisen, toimintakykykeskeisen asiakasohjauksen ydinasioista ja kulminaatiopisteistä – joita on hyvä huomioida asiakasprosessin eri vaiheissa. Asiakaslähtöisyys näkyi konkreettisesti niin että, kokeilun työntekijät olivat asiakkaiden tukena tilanteissa, jotka asiakkaat kokivat haastaviksi. Työntekijät olivat rinnallakulkijoina terveydenhuollon palveluissa, sanoittamassa ja tukemassa työllisyyttä tukevissa ja eri palveluntuottajien tapaamisissa. Näissä tapaamisissa nousi selkeästi esille asiakkaan kuulluksi tuleminen. Kokeilun työntekijät tukivat asiakkaita tuomaan esille heidän tämän hetkisen elämäntilanteensa sekä omat tavoitteensa ja tarpeensa. Näin asiakas koki tulleen paremmin kuulluksi ja saatiin yksilöllistettyä palveluita sekä tarkasteltua palvelujen oikea-aikaisuutta asiakkaan tarpeen ja tilanteen mukaisesti. Asiakasprofiilien kautta olemme tuoneet palveluita tuottavien verkostoihin uudenlaista ajatusmallia moninaisia haasteita omaavista asiakkaista ja heidän tuen tarpeesta.

Työttömän terveystapaamiseen asiakasohjaus toteutui TE-toimistosta, kaupungin terveydenhuollosta ja työllisyyspalveluista sekä kokeilusta. Tapaamisessa asiakkaan vastaanotti terveydenhuollon hoitaja ja työllisyyspalvelujen ohjaaja. Tapaamisessa kartoitettiin laaja-alaisesti asiakkaan tilanne ja palvelun tarve kahden eri ammattilaisen haastat-

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

telemalla asiakasta. Terveystapaaminen on monipuolisempi tapa kliiniseen tapaan verrattuna, selvittää asiakkaan työ- ja toimintakykyä. Tapaamisessa asiakkaat tulivat kuuluksi. Asiakas sai pääsääntöisesti ohjauksen häntä lisää hyödyttäviin terveydenhuollon tutkimuksiin, hoitoon ja muihin organisaatorajat ylittäviin eri palveluihin. Asiakkaan terveydentilan lisäselvittäminen ja hoitoon pääseminen näyttäytyy asiakkaan terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn kohenemisella. Lisäksi hänen jatkuva terveystapaamisten tarve vähenee. Terveystapaamisten toteuttaminen on hyödyttänyt myös työntekijöitä. Terveystapaamisiin osallistuneiden ammattilaisten saamat hyödyt näyttäytyvät työtehtävien laajentumisena ja monipuolistumisena, vastuunottona omasta työstä moniammatillisessa yhteistyössä sekä tiedon ja ymmärryksen lisääntymisenä yhteistyötahon toimintatavoista ja palveluista. Nämä hyödyt tukevat tehtävää asiakastyötä muun muassa asiakkaiden ohjaamisena häntä hyödyttävään palveluun. Terveystapaamisella tarjotaan työttömälle asiakkaalle moniammatillista palvelua. Näin voidaan olla tasaamassa palvelun tarjontaa asiakasryhmälle ja panostaa asiakaskuntaan, jolla tutkitusti tiedetään olevan terveysvaasteita enemmän kuin työssä olevilla.

Ennaltaehkäisevä näkökulma työ- ja toimintakykyyn toteutuu, kun asiakkaalle tarjotaan hänen tarpeenmukaisia palveluja oikea-aikaisesti, voidaan asiakkaan syrjäytymistä palveluista vähentää ja näin vaikuttaa yksilön hyvinvoinnin ja julkisten menojen kasvuun. Näin tulisi olla myös tulevassa maakunta- ja sote-uudistuksessa Pohjois-Pohjanmaalla. Työttömille suunnattua suunnitelmallista ja ennakoivaa matalan kynnyksen terveystapaamista ja -ohjausta olisi hyvä mahdollistaa tulevaisuudessa vahvistuksena tulevissa sote-keskuksissa perusterveydenhuollolle ja sen ensisijaisuudelle. Matalan kynnyksen palveluilla on mahdollisuus lisätä asiakkaiden hyvinvointia ja elämänlaatua ja näin ollen vähentää autettavuutta ja raskaampien palvelujen tarvetta. Lisäksi kevyempien palvelujen käyttäminen varhaisemmassa vaiheessa ehkäisee myös ongelmien kasaantumista. Suunnitelmallinen ja ennakoiva työtapa kokoaa palvelun käytön kustannuksia alkupäähen perusterveydenhuoltoon ja vähentää niitä kalliimmasta erityisterveydenhuollosta. Kokeilun työntekijät ovat vahvasti vieneet näitä ajatuksia eteenpäin yhteistapaamisissa Pohjois-Pohjanmaan maakunta- ja sote-uudistuksen toteuttajille.

Kokeilun työntekijät puhuivat laajalti Oulun alueella työllisyyttä tukevissa palveluissa toimintakykykeskeisestä ja asiakaslähtöisestä työskentelytavasta. Toimintatapojen muutos ja sisäistäminen vaativat työntekijöiltä kykyä sopeutua ja hallita uudenlaisia työskentelytapoja sekä toimia yhteistyössä muiden verkostojen kanssa. Tämä vie tunnetusti aikaa. Kokeilun loppusuoralla oli kuitenkin nähtävissä uusien toimintatapojen omaksumista sekä ajatusmallien muutosta. Toimintakykykeskeisen ja asiakaslähtöisen työskentelytavan sisäistämistä on vaikeaa mitata tulevaisuudessakin. Hyötyjä ja vaikuttavuutta kannattaa kuitenkin seurata työllisyyttä tukevien palveluiden asiakkaiden palautteiden perusteella ja asiakkaiden onnistuneiden jatkopolkujen toteutumisella.

Kokeilun aikana havainnoitui tärkeäksi tekijäksi jalkautuvan erityisammattilaisten eli sosiaalityöntekijän, kuntoutusohjaajan, toimintaterapeutin ja terveydenhoitajan tuoma tuki asiakkaille ja yhteistyökumppaneille kuntouttavan työtoiminnan ja työkokeilupaikoille.

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

Erityisammattilaisten tuki mahdollistetaan tällä hetkellä pitkäaikaistyöttömille vasta siinä vaiheessa, kun asiakkaiden tilanteet ovat kärjistyneet. Näiden ammattilaisten näkemyksen tuominen jo ensilinjaan pitkäaikaistyöttömien ja yhteistyötahojen parissa toimiville työntekijöille mahdollistaisi juurisyyn löytymisen ja tuen tarjoamisen mahdollisimman oikea-aikaisesti.

Moniammatillisuuden toteuttaminen pitkäaikaistyöttömien parissa työskentelevien tahojen kesken olisi mahdollista käytännössä toteuttaa matalalla kynnyksellä. Vaaditaan vain työn organisointia eri tavalla ja uudenlaista työtavan omaksumista nykyisiä resursseja hyödyntäen. Hyötyä ja vaikuttavuutta tulevaisuudessa voi esimerkiksi mitata terveyspalveluiden käyntien määränä, työttömyyden kestolla ja sairauslomapäivien määränä. Verkostoyhteistyön tuloksia voidaan mitata pitkäaikaistyöttömien polkujen nopeutumisena.

2 Toteutus

2.1 Yleiskuva

Kokeilussa lähestyttiin osatyökykyisyyttä sekä työ- ja toimintakyvyn tukemista, edistämistä ja arviointia kolmen konkreettisen toimintamallin kautta. Toimintamallien kohde-ryhmät jakaantuivat osatyökykyisiin työttömiin ja työsuhteessa oleviin kuntasektorin osatyökykyisiin työntekijöihin. Työttömän työnhakijan sekä uudelleensijoitettavan palvelukonaisuuksien kautta pilotoitiin ja kehitettiin yhteistyöverkoston toimintaa. Toimijoiden roolia myös selkeytettiin toimimaan mahdollisimman sujuvasti ja oikea-aikaisesti kohde-ryhmien työkyvyn tuen palveluiden järjestämiseksi. Kokeilun yhteistyökumppaneina olivat muun muassa TYP-verkosto, hyvinvointikeskukset, Työterveys Virta ja Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri.

Kokeilussa työskenteli moniammatillinen tiimi; terveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä, kuntoutusohjaaja ja toimintaterapeutti. Hallinnollinen ja taloudellinen päätöksentekovastuu oli työllisyyspalveluiden päälliköllä. Projektipäälliköllä oli kokonaisvastuu kokeilun johtamisesta, raportoinnista sekä kokeilusuunnitelman mukaisten toimien ja kehittämistehtävien toteuttamisesta. Käytännöntyön toteutukseen liittyvät päätöksenteot tehtiin kokeilun työntekijätasolla. Kokeilun tiimipalaveri pidettiin viikoittain, jolloin käytiin läpi asiakasasioita sekä kokeilun kehittämiseen liittyviä asioita. Kokeilun tukena ja ohjaavana tahona toimi ohjausryhmä sekä kaksi työryhmää. Seuranta ja ohjaus toteutuivat ohjaus- ja työryhmätapaamisissa. Epävirallista seurantaa toteuttivat myös sidos- ja verkostoyhteistyökumppanit.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimat kuukausittaiset LYNC –kokoukset tukivat kokeilun tekemään työtä alueella, toivat vertaistukea sekä erilaisia näkökulmia oman kokeilun toteuttamiseen. Yhteistyö THL:n kanssa toimi joustavasti. Osatyökykyisille tie työelämään –kokeilun yhteinen viesti siitä, että tarvitaan muutos, jolla varmistetaan osatyökykyisten mahdollisuus työhön, tuli selkeästi esille ja sitä vietiin yhteisesti kaikilla kokeilualueilla eteenpäin. THL:n kautta saimme myös tukea ja tsemppausta viedä tätä viestiä eri palveluverkostoissa eteenpäin. Kokeilun viestinnässä tuki suuresti THL:n erikoissuunnittelija Auvo Mäkinen. Auvo Mäkisen vierailu Oulussa toi kokeilulle konkreettista viestinnän toteuttamiseen sekä avasi näkökulmia mitä eri viestinnän kanavia kokeilu voi hyödyntää. Mäkinen on ollut mukana myös eri blogitekstien ja viestintäkanavien pohdinnassa.

Uusi suunta työelämään –kokeilun työryhmä ja ohjausryhmä kävivät hanketyöskentelyä läpi Työterveyslaitoksen psykologin Elisa Valtasen fasilitoimana Kumous-menetelmää käyttäen. Kumous-menetelmä tuki kokeilun tavoitteiden juurruttamista alueella. Menetelmä haastoi ja sitoutti ohjausryhmän jäseniä kokeilun tulosten ja hyvin käytänteiden eteenpäin viemisessä ja käyttöönotossa. Yhteisessä keskustelussa Elisa Valtasen johdolla, nousi vahvasti esiin huoli asiakasryhmästä, jolla on tarve työ- ja toimintakyvyn ylläpitämiseen, tiiviimpään tukeen sekä arviointiin. Ilman Kumous-menetelmän tukea asiat oli-

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

sivat jääneet ajatustasolle. Kumous-menetelmä haastoi ohjausryhmän jäsenet miettimään ratkaisuja alueen asukkaiden työ- ja toimintakyvyn tukemiseksi, sekä auttoi kokeilun työntekijöitä konkreettisesti viemään asioita eteenpäin. Lisäksi työterveyslaitoksen erityisasiantuntija Jarno Turunen on ollut kokeilun tukena kokonaistaloudellisiin laskelmiin liittyvissä asioissa.

2.2 Aikataulun toteutuminen

Taulukko: Projektin aikataulun toteutuminen

Työvai- heet/toimenpiteet	kevät 2017		syksy 2017		kevät 2018		syksy 2018	
	Suunnitel- tu	To- teutunut	Suunniteltu	Toteutunut	Suunniteltu	Toteutunut	Suunniteltu	Toteutunut
Kokeilutoiminnan käynnistäminen ja yhteistyöstä sopiminen keskeisten kokeilukumppaneiden kanssa (mm. TYP, PPSHP, Oulun Työterveys, muut kuntien palvelut, yhteisöalat, työttömien terveystarkastukset, jne.).	X			X Kts. poikkeamat *				
Yhteistyökäytänteiden ja toimintamallien kehittäminen yhteistyökumppaneiden kanssa asiakaspilotoineista esiin nousevien tarpeiden kautta.			X	X	X	X	X	X
Työttömille suunnatun matalan kynnyksen työ- ja toimintakykyä tukevien ryhmätoimintojen suunnittelu ja organisoiminen (sis. mm. soveltuvien työtehtävien kartoittamisen, olemassa olevien hyvien käytäntöjen hyödyntämisen, työ- ja toimintakykyä tukevien materiaalien, harjoitusten, ym. tuottamisen).	X		X	Kts. poikkeamat **				
Työttömille suunnatun matalan kynnyksen ryhmätoimintojen toteuttaminen eri toimintaympäristöissä.			X		X		X	Kts. poikkeamat **

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

* Poikkeamana suunnitelmaan todettakoon, että Uusi suunta työelämään –kokeilu on käynnistynyt alkuperäistä hankesuunnitelmaa myöhemmin. Oulun kaupungin henkilöstöä ja rekrytointia koskevien ohjeistusten mukaan kokeiluun rekrytoitavien työntekijöiden täyttölupaprosessi oli mahdollista käynnistää vasta rahoituspäätöksen saavuttua 27.3.2017. Kokeilun käynnistämiseen liittyvinä valmistelemina toimenpiteinä huhti- toukokuussa 2017 suoritettiin hankehenkilöstön rekrytoinnit ja valinnat sekä tehtiin valmistelevaa yhteistyötä muiden hankkeessa mukana olevien kumppaneiden (kuten esim. THL:n) kanssa. Rekrytoinnit toteutuivat seuraavasti: Projektipäällikkö ja sosiaalityöntekijä aloittivat kokeilussa työskentelyn kesäkuussa 2017 ja toimintaterapeutti ja kuntoutusohjaaja elokuussa 2017.

** Toisena poikkeamana suunnitelmaan todettakoon, että heinäkuussa 2017 tarkentui, että uusia kuntouttavan työtoiminnan ryhmiä ei voida kokeilun aikana perustaa, vaan kokeilun asiakkaat sijoittuvat jo olemassa oleviin ryhmiin. Tätä myöten myös kokeilun ryhmien perustamiseen, rekrytoimiseen ja toiminnan suunnitteluun sekä ryhmien ohjaamiseen liittyvät työvaiheet ja toimenpiteet jäivät pois. Tämä oli tiedossa jo niin varhaisessa vaiheessa, että se ei vaikuttanut palvelukokonaisuuksien rakentamiseen missään vaiheessa, vaan ne suunniteltiin paikasta toiseen liikkuviksi ja sovellettaviksi alusta alkaen.

Osatavoitteiden kohdalla (3.2-3.6) esittelemme ohjausryhmämme hyväksymän, päivitetyn toimintasuunnitelman tavoitekohtaisesti.

2.3 Toteutuneet kustannukset- ja resurssit

2.3.1 Työmäärät ja tehtävien tekijät

Uusi suunta työelämään –kokeilu on käynnistynyt alkuperäistä hankesuunnitelmaa myöhemmin. Oulun kaupungin henkilöstöä ja rekrytointia koskevien ohjeistusten mukaan kokeiluun rekrytoitavien työntekijöiden täyttölupaprosessi oli mahdollista käynnistää vasta rahoituspäätöksen saavuttua 27.3.2017.

Kokeilussa työskentelee moniammatillinen tiimi; projektipäällikkö/terveydenhoitaja 100%, ohjaaja/kuntoutusohjaaja 100%, toimintaterapeutti 100% ja sosiaalityöntekijä 50% työpanoksella. Projektipäällikkö ja sosiaalityöntekijä aloittivat työskentelemään kokeilussa kesäkuussa 2017 ja toimintaterapeutti sekä kuntoutusohjaaja elokuussa 2017. Tämä johtuen siitä, että täyttölupaprosessin sai aloittaa vasta rahoituspäätöksen saavuttua. Toisena poikkeamana mainittakoon, että sosiaalityöntekijä työskenteli aiemmasta suunnitelmasta poiketen kokeilussa vain toukokuuhun 2018 saakka.

Taulukko: Kustannusarvio kokeilusuunnitelmasta

	Vuosi 2017	Vuosi 2018	Yhteensä
Henkilöstömenot, joista	124 823	138 676	263 499
Projektiin palkattava henkilöstö	124 823	138 676	263 499
Työpanoksen siirto			0
Palvelujen ostot yhteensä, josta	29 000	39 000	68 000
Toimisto-, pankki- ja asiantuntijapalvelut	7 000	13 000	20 000
Painatukset ja ilmoitukset	3 500	3 500	7 000
Majoitus- ja ravitsemuspalvelut	2 500	3 500	6 000
Matkustus- ja kuljetuspalvelut	8 000	11 000	19 000
Koulutus- ja kulttuuripalvelut	3 000	3 000	6 000
Muut palvelujen ostot	5 000	5 000	10 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	6 000	6 000	12 000
Vuokrat	18 000	19 000	37 000
Investointimenot yhteensä, josta	0	0	0
Aineettomat hyödykkeet			0
Koneet ja kalusto			0

OTE7
Uusi suunta työelämään -kokeilu

Muut investointimenot			0
Muut menot	5 000	5 000	10 000
Menot yhteensä = Kokonaiskustannukset	182 823	207 676	390 499
- Valtionavustukseen oikeuttamattomat kustannukset			0
- Tulorahoitus			0
- Muu kuin julkinen rahoitus			0
Valtionavustukseen oikeuttavat kustannukset	182 823	207 676	390 499
Kokeilutoimijoiden oma rahoitusosuus	36 565	41 535	78 100
Muu julkinen rahoitus			0
Haettava valtionavustus	146 258	166 141	312 399

2.3.2 Budjetti ja kustannukset

Taulukko: Todelliset kustannukset ja budjetti

	Budjetti	Toteutunut 15.10.18
Henkilöstömenot	263 499€	180 252€
Palvelujen ostot	68 000€	19 235€
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	12 000€	73€
Vuokrat	37 000€	1296€
Muut menot	10 000€	775€
Yhteensä:	390 499€	201 631€

Kevään ja kesän 2017 aikana kustannuksia on syntynyt rekrytointi-ilmoitusten ja työvälineiden hankinnasta sekä vertaisoppimispäivien matkakuluista. Syksyllä 2017 kustannuksia on syntynyt ICF-koulutuksista, tietojärjestelmiin ja tietoturvasuuteen liittyvistä hankinnoista sekä Oulun kaupungin tapojen mukaisten kahvitusten järjestämisestä.

Kevään ja syksyn 2018 aikana kustannuksia on syntynyt, kuten aiempanakin vuonna, koulutuksesta, työvälineiden hankinnasta sekä vertaisoppimispäivien matkakuluista. Muita kustannuksia on syntynyt muun muassa hätäensiapu-koulutuksesta, tietojärjestelmiin ja tietoturvasuuteen liittyvistä hankinnoista.

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

Henkilöstömenot pienenevät kokeilun loppupuolella, kun sosiaalityöntekijä Mari Karttunen sai uuden työpaikan ja irtisanoutui työtehtävästään 28.5.18 lähtien. BusinessOulu Työllisyyspalvelut linjasi, ettei sijaista tähän tehtävään oteta.

Kokeilun työntekijät tekivät koko kokeilun ajan tiivistä asiakastyötä kuntouttavan työtoiminnan ja työkokeilupaikoilla ympäri Oulua ja lähialueita. Muiden matkakustannusten ohella, siirtymistä eri paikkojen välillä kertyi kilometrikustannuksia.

2.4 Riskit

Riskin kuvaus	Toimenpiteet riskin toteutumisen todennäköisyyden pienentämiseksi	Toteutuminen
Henkilöstön saatavuus ja vaihtuvuus	Huolehditaan, että saadaan rekrytoitua pätevä henkilöstö, ja dokumentoidaan projektityö huolellisesti, jotta tieto siirtyy mahdollisten henkilövaihdosten yhteydessä.	Sosiaalityöntekijän poislähtö ja rekrytointikielto vaikuttivat asiakastyöhön siten, että se ruuhkautui keväällä. Sisäinen työnjako ja organisointi edesauttoi tilanteen ratkaisussa.
Yhteistyökumppanien sitoutuminen	Huolehditaan, että kaikkien roolit ja vastuut ovat selvillä ja käydään aktiivista keskustelua toiminnasta kaikkien kumppanien kesken.	Havaittu puutteita joidenkin yhteistyökumppaneiden sisäisessä tiedottamisessa. Oman organisaation tuki juurruttamisvaiheessa on ollut erittäin vähäistä, johtuen osittain työllisyyspalveluiden henkilöstömuutoksista.
Kohderyhmän tavoittaminen	Käytetään useita viestinnän kanavia ja hyödynnetään yhteistyökumppaneiden olemassa olevia keinoja, jotta tavoitetaan kohderyhmä mahdollisimman hyvin.	Alkuun koimme asiakasohjautuvuuden hitaaksi. Keväällä asiakkaita puolestaan oli liikaa resursseihin nähden. (kts. henkilöstön saatavuus ja vaihtuvuus)
Toimintaympäristön muutos	Varaudutaan muokkaamaan toimintatapoja isojen muutosten, esim. sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä, jotta kokeilun tavoitteet toteutuvat.	Kokeilun tavoitteisiin on kuulunut alusta saakka Maakunta- ja Sote-uudistukseen vaikuttaminen. Kokeilu on päässyt Pohjois-Pohjanmaan alueella vaikuttamaan tulevaan muutokseen.
Sopivien tehtävien löytäminen uudelleensijoitettaville osatyökykyisille	Panostetaan yhteistyöhön ja esteiden poistamiseen.	Verkostojen luominen uudenlaisen työtehtävän ympärille on hidasta ja aikaa vaativaa. Tämän vuoksi kokeilussa oli vain yksi uudelleensijoitettava henkilö.
Viestintä ja tiedonkulku	Käytetään useita viestinnän kanavia ja hyödynnetään yhteistyökumppaneiden olemassa olevia viestintäkanavia. Sitoutetaan yhteistyökumppanit viestimään projektista.	Viestintä oman organisaation sisällä on ollut haasteellista. Kokeilu ei saanut omalla alueella riittävää näkyvyyttä työntekijöiden yrityksistä huolimatta.

Jatkuva itsearviointi mahdollisti omalta osaltaan riskien hallintaa tilanteissa, joissa kokeilun tavoitteet ja toimenpiteet olivat joutumassa ristiriitaan keskenään tai tavoitteiden toteutuminen näytti heikolta. (kts. 6.2).

2.5 Viestintä

Kokeilun viestinnällä ja tiedottamisella tuettiin kokeilun tavoitteiden saavuttamista sekä kokeilun kohderyhmän ja tarpeellisten yhteistyökumppaneiden tavoittamista. Lisäksi kerrottiin kokeilun aloittamisesta, edistymisestä ja tuloksista suunnitelmallisesti ja aktiivisesti. Avoimella ja näkyvällä viestinnällä pyrittiin ehkäisemään päällekkäistä toimintaa, rakentamaan luottamuksellinen yhteistyöverkosto ja ilmapiiri toimijoiden välille. Viestinnällä myös pyrittiin lisäämään Uusi suunta työelämään -kokeilun toimenpiteiden näkyvyyttä sekä edistämään kokeilussa luotavien toimintamallien vakiintumista. Viestinnästä olivat pääasiassa vastuussa kokeilun työntekijät, mutta käytännössä kaikki tiedotus kulki työllisyyspalveluiden kautta.

Sisäinen viestintä: Sisäisen viestinnän tarkoituksena oli varmistaa, että kaikki projektin operatiivisessa ja hallinnollisessa toteuttamisessa mukana olevat henkilöt olivat tietoisia, mitä projektissa kulloinkin tapahtui. Sisäisen viestinnän kohderyhmänä olivat Uusi suunta työelämään -kokeilussa mukana olevat yhteistyötahot, ohjausryhmä, työryhmä, rahoittajat ja kokeilun työntekijät sekä muut sidosryhmät.

Ulkoinen viestintä: Ulkoisen viestinnän tarkoituksena oli kertoa eri vaiheista ja tuloksista tarpeenmukaisessa laajuudessa. Tuotettavien palveluiden ja toimintamallien käytön ja hyödyntämisen kannalta oli tärkeää, että viestintä pyrki tavoittamaan mahdollisimman laajasti palveluiden kaikki potentiaaliset käyttäjät. Tavoitteena oli tietojen ja kokemusten vaihto sekä hyvien käytäntöjen levittäminen.

Viestinnän keinot: viestinnässä käytettäviä keinoja viestintäsuunnitelmassa olivat: Oulun kaupungin verkkosivut, oman palvelualueen erilaiset some-kanavat, keskeisten yhteistyökumppaneiden verkkosivut, tiedotteet, mahdolliset artikkelit, media, tapahtumiin osallistuminen. Tiedotuksessa tehdään yhteistyötä kokeilun yhteistyökumppaneiden ja muiden kokeilutoimijoiden kanssa.

Viestinnän toteutus: Kokeilun työntekijät kirjoittivat työstään ja toimintamalleistaan useita artikkeleita. Näille ei löytynyt kiinnostusta omasta organisaatiosta, joten THL tuki viestinnän toteuttamista tarjoamalla omia kanaviaan tekstien julkaisulle. Kirjoituksille on saatu näkyvyyttä STM:n ja THL:n kanavilla. Koimme että oman organisaation tuki nimenomaisesti viestinnässä jäi vähäiseksi. Viestintää saatiin hieman alulle kokeilun loppupuolella syksyllä 2018, jolloin työllisyyspalveluiden ja kaupungin sosiaalisen median kanaviin saatiin nostoja aiemmin kirjoittamistamme artikkeleista.

3 Osakokeilut

3.1 Yleistä

Seuraavassa esittelemme tarkemmin Uusi suunta työelämään –kokeilun kokeilusuunnitelman mukaisten osatavoitteiden pohjalta luotujen osakokeilujen, eli toimintamallien ja palvelukokonaisuuksien pilotointien tuloksia, vaikuttavuutta ja toteutusta. Lisätietoja ja tarkennuksia liiteosassa (Liite 1).

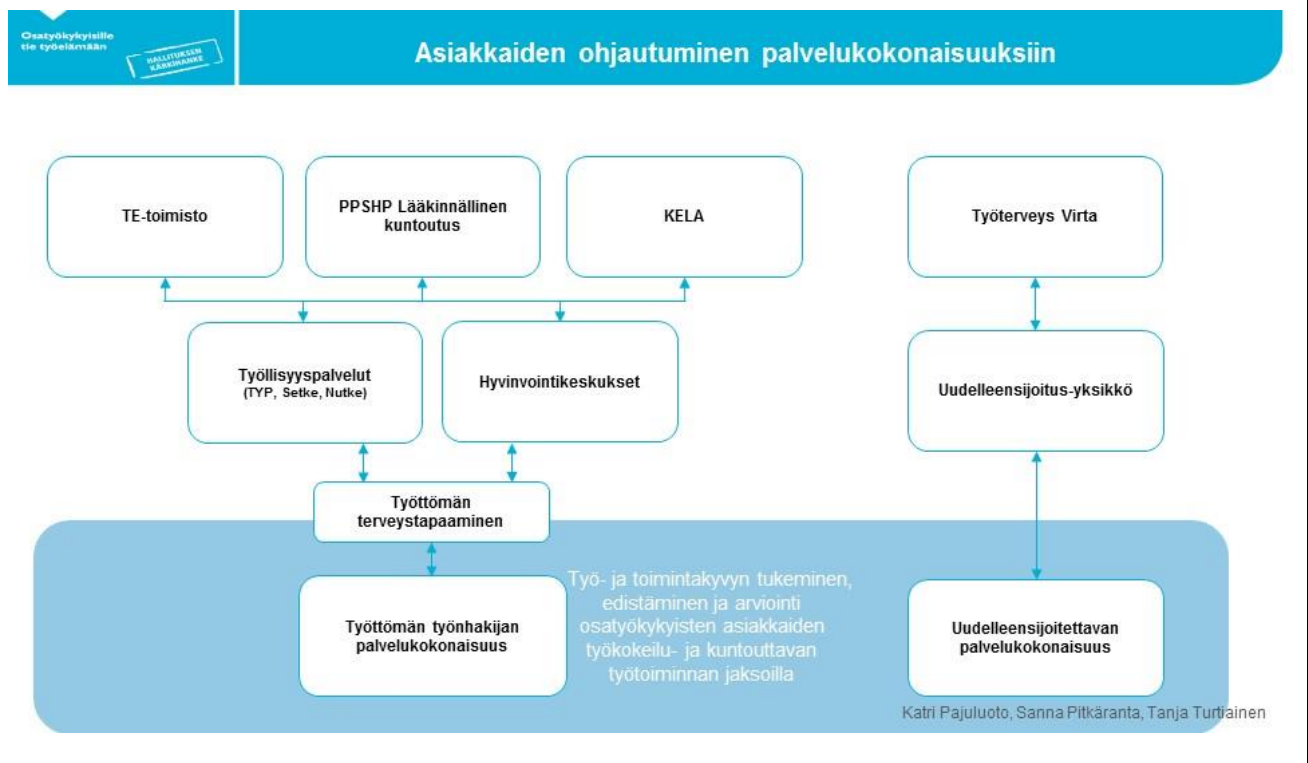
3.2 Palvelupolkujen ja verkostojen rakentaminen

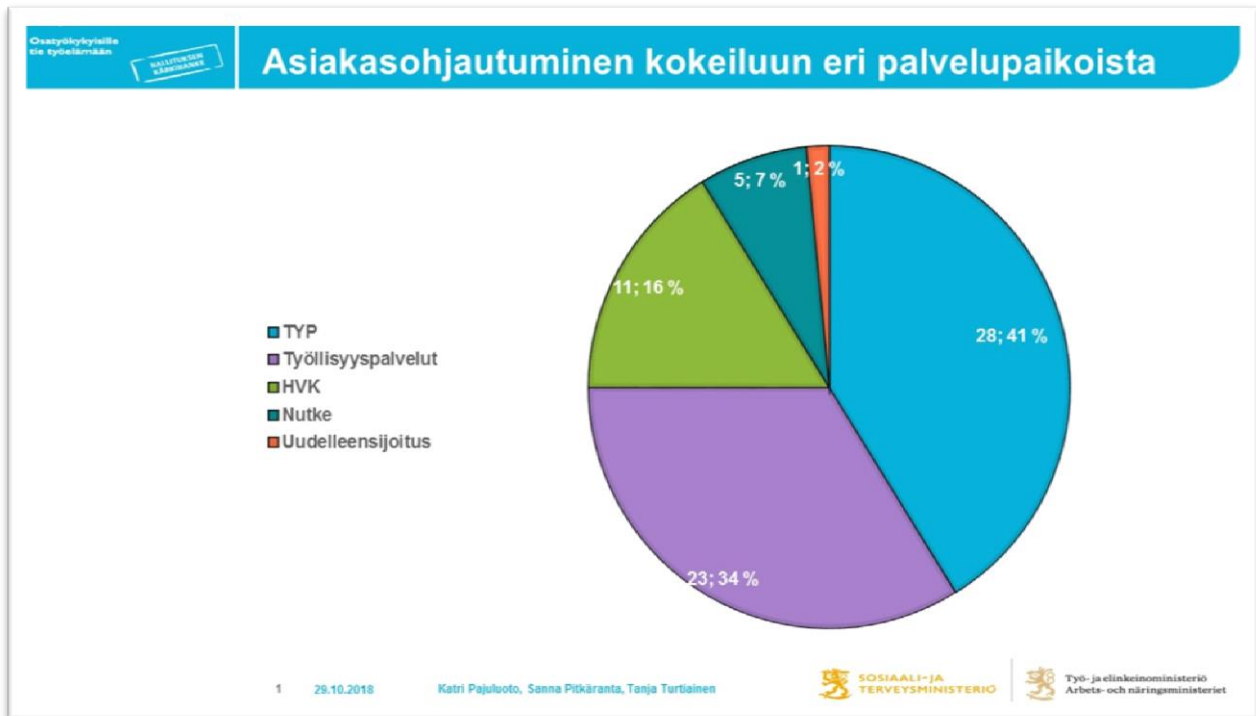
Tavoite:

Palvelupolkujen ja verkostojen rakentaminen eri palvelujärjestelmissä toteutettavien työkykyä tukevien palveluiden välille

Tulos:

Sujuva asiakasohjautuminen kokeiluun ja jatkopolutus eteenpäin

Aikaansaatu muutos ja vaikuttavuus:

Palvelujärjestelmien verkostot työkykyä tukevien palveluiden välillä Oulun kaupungissa oli jo olemassa ennen kokeilun aloittamista. Haasteena oli palveluntuottajien erilaiset toimintamallit pitkäaikaistyöttömien asiakkaiden tukemiseksi sekä osaltaan myös tiedon puute eri palveluntuottajien asiakasohjaukseen käytännöstä ja palveluista. Uusi suunta työelämään -kokeilussa rakennettiin kokeilun toimintamalleja palvelevat verkostot yhdessä kokeilun ohjausryhmän ja työryhmien kanssa. Työryhmissä myös tuotiin esille eri haasteita asiakasohjauksessa eri järjestelmien välillä sekä tuotettiin tietoa työkykyä tukevista palveluista.

Osatyökykyisten työttömien työnhakijoiden palveluprosessin toteutumista ja siihen liittyvän viranomaisyhteistyön nykytilaa selvitettiin määrällisenä tutkimuksena toteutetun opinnäytetyön avulla. Sosionomi-opiskelija/sosiaali-ohjaaja Päivi Koponen esitteli tutkimuksen tuloksia työryhmätapaamisessa, johon osallistui työntekijöitä kokeilun eri verkostoyksiköistä. Tärkeimpinä nostoina tutkimuksen tuloksista oli työntekijöiden tunne verkostotyön vaikeudesta sekä omista taitoista. Opinnäytetyön nimi on "Tahtoa on tehdä verkostoyhteistyötä." Oulun kaupungin työntekijöiden kokemuksia osatyökykyisen työnhakija-asiakkaan palveluprosessin toteutumisesta. Opinnäytetyö julkaistaan syksyn 2018 aikana ammattikorkeakoulujen julkaisuarkistossa Theseuksessa <http://www.theseus.fi/> Opinnäytetyö löytyy, julkaisun jälkeen, Lapin ammattikorkeakoulun kokelmasta sosionomikoulutuksen alta.

Yhdessä työryhmän kanssa työstettiin myös työkalu työllistymistä edistävien palveluiden työntekijöille asiakaslähtöisen palvelupolun toteuttamiseksi osatyökykyisille. Työkalu toimii työllistymistä edistävien palveluiden työntekijöiden apuna silloin kun havainnoituu, että asiakkaalla on monialaisia haasteita ja ohjaa työntekijää hyödyntämään verkostoja tarvittaessa.

Toteutus:

Tavoite	Toimenpiteet	Suunniteltu	Toteutunut
Rakentaa palvelupolkuja ja verkostoja eri palvelujärjestelmissä toteutettavien työkykyä tukevien palveluiden välille	Yhteistyökäytänteiden kehittäminen yhteistyökumppaneiden kanssa		
	- Kontaktointi	6->/2017	6-8/2017
	- Suunnittelu- ja selvitystyö	6-> /2017	6-> /2017
	- Ohjaus- ja työryhmien muodostaminen	6-> /2017	8-> /2017
	Yhteistyökäytänteiden toteuttaminen		
	- Asiakasohjautuvuuden toteuttaminen	8->/2017	9-> /2017
	- Ohjaus- ja työryhmätyöskentely	8->/2017	9-> /2017

Loppuraportti: kts. Liite hallinnolliseen loppuraporttiin

3.3 Osatyökykyisen työttömän työnhakijan palvelukokonaisuus

Tavoite:

Kehittää matalan kynnyksen toimintamalli työttömien työnhakijoiden käytännön työssä tapahtuvan työ- ja toimintakyvyn tukemiseen, edistämiseen ja arviointiin

Tulos:

Toimintamalli 1: Osatyökykyisen työttömän työnhakijan palvelukokonaisuus

Aikaansaatu muutos ja vaikuttavuus:

Kokeilussa pilotoitu palvelukokonaisuus oli monialaisuutensa ansiosta uusi, joten sillä ei ole suoraa vertailukohdetta. Palvelukokonaisuuden ansiosta asiakkaiden polut hoitoon ja kuntoutukseen, sekä asiakkaan ensisijainen palvelutarve selkiytyivät. Asiakaslähtöisyys ja tavoitteellisuus nostettiin tärkeäksi osaksi asiakkaiden palveluprosessia. Pilotoinnissa havaittiin, että asiakkaan kohdalta on tärkeää löytää jokaisen yksilöllinen ja henkilökohtainen ydinasia, johon täytyy ensin tarjota apua ja/tai tukea, jotta muut suunnitelmat kävisivät toteen. Avainasemaan myös nousi monialainen yhteenveto –teksti, jonka ansiosta asiakkaan työ- ja toimintakyvystä saatiin kirjallinen, tarkempi ja tarkoituksenmukaisempi kuvaus jakson ajalta.

Yksilötasolla muutokset ja vaikuttavuus vaihtelevat asiakkaasta riippuen. Jokainen asiakas on mennyt eteenpäin, mutta muutoksia ei voi verrata toisiinsa, sillä asiakkaiden terveys- ja elämäntilanteet vaihtelevat suuresti. Seuraavassa kuvassa on havainnollistettu asiakkaiden palveluverkostoja, työllistytymistä tukeviin palveluihin ohjautumista sekä jatkopolutusta pilotoinnin ajalta.

Toteutus:

Tavoite	Toimenpiteet	Suunniteltu	Toteutunut
Kehittää matalan kynnyksen toimintamalli työttömien työnhakijoiden käytännön työssä tapahtuvan työ- ja toimintakyvyn tukemiseen, edistämiseen ja	Palvelukokonaisuuden kehittäminen		
	- Kuntouttavan työtoiminnan ryhmiin perehtyminen	6->/2017	6-> /2017
	- Palvelukokonaisuuden suunnittelu	6->/2017	8-> /2017
	- Työ- ja toimintakyvyn arviointikonaisuuden kehittäminen	6->/2017	8-> /2017
	- Markkinointimateriaalin valmista-	8 /2017	8 /2017

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

arviointiin	<p>minen</p> <p>Palvelukokonaisuuden toteuttaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kokeilu-esittelyt - Asiakkuusneuvottelut ja verkosto- palaverit - Asiakastyö - Kirjaaminen <p>Palvelukokonaisuuden arviointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asiakkaiden arviointitulosten seu- ranta - Yhteyshenkilöiden palaute - Työtoiminnan-ohjaajien palaute - Asiakkaiden palaute 		
<p>Loppuraportti: kts. Liite hallinnolliseen loppuraporttiin</p>			

3.4 Osatyökykyisen uudelleensijoitettavan palvelukokonaisuus

Tavoite:

Kehittää toimintamalli työssä jatkamisen mahdollistamiseksi työelämässä oleville osatyökykyisille henkilöille erilaisissa ohjaustehtävissä

Tulos:

Toimintamalli 2. Uudelleensijoitettavan palvelukokonaisuus

Aikaansaatu muutos ja vaikuttavuus:

Pilotoinnilla haettiin kustannustehokkaita ratkaisuja, koska työkyvyttömyyseläkkeelle jääminen, määrälliset eläkkeet tai jatkuvat sairauspoissaolot tuovat työnantajalle kustannuksia. Lisäksi osatyökyvyttömyydellä voi olla merkitystä työntekijän henkilökohtaiseen hyvinvointiin. Ohjaajan työtehtävät kehitettiin yhdessä kokeilutyöntekijöiden ja uudelleensijoitettavan kanssa. Lisäksi yhdessä uudelleensijoitettavan kanssa luotiin ja koordinoitiin yhteistyöverkosto. Tavoitteena oli uudelleensijoitettavan osaamisen hyödyntäminen ja tietotaidon soveltaminen kuntouttavan työtoiminnan ohjaajan tehtävissä.

Kokeilussa kehitettiin toimintamalli, jossa työntekijä voi jatkaa työuraansa erilaisissa ohjaus-, suunnittelu- ja organisointitehtävissä hyödyntäen omaa ammatillista osaamistaan. Uudelleensijoitettava henkilö sai kokeilun kautta tiivistä tukea hänelle tarjottavien uudenlaisten toimintojen ja työtehtävien suunnitteluun sekä mahdollisuuden oman elämän- ja työtilanteensa uudelleen jäsentämiseen. Kokeilun tuella osatyökykyinen henkilö sai mahdollisuuden jatkaa työssä pidempään ja löysi uuden suunnan työuralleen. Pilotoinnin avulla opittiin, että uusien tehtävien omaksumiseen on tarjottava riittävä tuki, jotta oman roolin ja muuttuneen työnkuvan omaksuminen selkiintyy ja yksilö kokee tietotaitonsa hyödyntämisen uusissa tehtävissä luontevaksi.

Uudelleensijoituksen asiakascaseen pohjautuvaa kokonaistaloudellista vaikuttavuutta laskettiin yhteistyössä TTL:n kanssa. Laskelmassa huomioitiin työntekijän ja työnantajan lisäksi yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Tämän lisäksi olisi hyvä huomioida uudelleensijoitukseen liittyvät muut ulottuvuudet, jotka koostuvat työn erityislaatuudesta ikääntyneiden ja pitkäaikaistyöttömien parissa. Jokainen yhteinen hetki sekä ikääntyneiden että pitkäaikaistyöttömien ohjaamisen parissa on hyvinvointia edistävää työtä, jonka voidaan arvioida tuottavan säästöjä terveys- ja sosiaalimenoista sekä lisäävän kohteena olevien henkilöiden oman arvon tuntoa. Näille on vaikeaa asettaa hintalappua, mutta työ tuottaa hyvinvointia ja lisäarvoa suurelle joukolla ihmisiä – muillekin kuin uudelleensijoitetulle osatyökykyiselle ja hänen työnantajalleen.

Osatyökykyisen uudelleensijoitus kuntouttavan työtoiminnan ohjaajaksi

Toteutus:

Tavoite	Toimenpiteet	Suunniteltu	Toteutunut
Kehittää toimintamalli työssä jatkamisen mahdollistamiseksi työelämässä oleville osatyökykyisille henkilöille erilaisissa ohjaustehtävissä	Palvelukokonaisuuden kehittäminen		
	- Uudelleensijoitusprosessiin tutustuminen	6-> /2017	6-10/2017
	- Työtoiminnan ohjaajan työnkuvaan perehtyminen	6-> /2017	6-9/2017
	- Työ- ja toimintakyvyn arviointi- ja ohjauskokonaisuuden kehittäminen	8-> /2017	8/2017-10/2018
	- Verkostoyhteistyö	8-> /2017	8/2017-10/2018
	- Markkinointimateriaalin valmistaminen	8-> /2017	8-> /2017
	Palvelukokonaisuuden toteuttaminen		

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

	- Kokeilu-esittelyjen toteuttaminen		9-10 /2017
	- Työtehtävien suunnittelu ja kehittäminen yhdessä asiakkaan kanssa	9-> /2017	9-/2017-10/2018*
	- Verkostopalaverit	9-> /2017	9-/2017-01/2018
	- Asiakastyö	9-> /2017	11-/2017-10/2018
	- Kirjaaminen	9-> /2017	11-/2017-01/2018
		9-> /2017	
	Palvelukokonaisuuden arviointi		
	- Asiakkaiden arviointitulosten seuranta		11-/2017-01/2018
	- Yhteyshenkilöiden palaute	9-> /2017	11-/2017-01/2018
	- Asiakkaiden palaute	9-> /2017	11-/2017-01/2018
		9-> /2017	

Mahdolliset poikkeamat:

Kokeilun alkuperäisenä tavoitteena on ollut useamman henkilön uudelleensijoittaminen. Teimme kokeilun aikana kuitenkin päätöksen, että emme lähteneet viemään prosessiin liittyvää työkokeilua eteenpäin, ellei ollut tarjolla varmoja yhteistyökumppaneita työkokeilun jatkon varmistamiseksi.

Alkuperäisen kokeilusuunnitelman poikkeamat (kts. 2.2) vaikuttivat tähän päätökseen suuresti, sillä tätä toimintaa varten ei alun perinkään perustettu omaa ryhmää, vaan toiminta upotettiin jo toimivien ryhmien sisälle.

*Työtehtävien suunnittelua ja kehittämistä on jatkettu uudelleensijoitettavan työkokeilun päätyttyä ja muututtua työsuhteeksi.

Loppuraportti: kts. Liite hallinnolliseen loppuraporttiin

3.5 Työttömän terveystapaaminen

Tavoite:

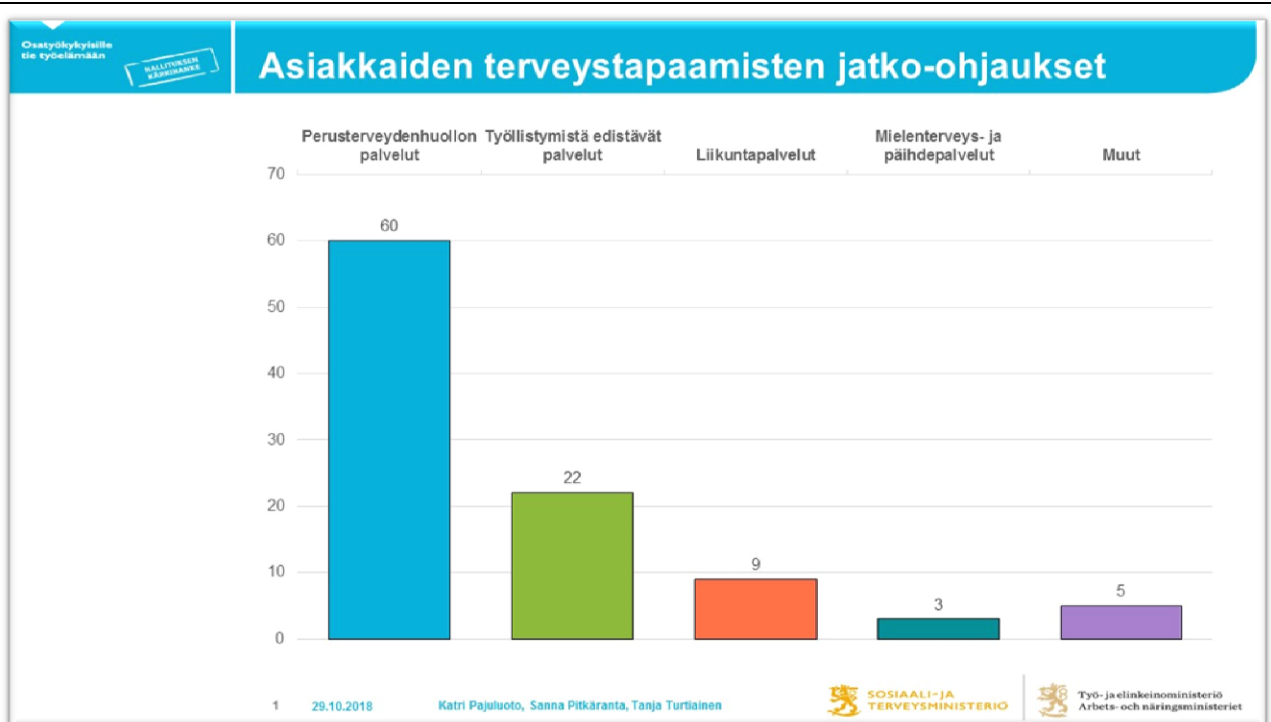
Kehittää työttömien terveystarkastustoimintaa palveluohjaukselliseen suuntaan, jossa huomioidaan nykyistä toimintamallia paremmin työttömien työ- ja toimintakykyyn, työllistymiseen sekä osallisuuden liittyvät seikat.

Tulos:

Toimintamalli 3. Työttömän terveystapaaminen

Aikaansaatu muutos ja vaikuttavuus:

Työttömän terveystapaamiseen ohjautui yhteensä 46 asiakasta TE-toimistosta, Oulun kaupungin perusterveydenhuollosta ja työllisyyspalveluista sekä Uusi suunta työelämään –hankkeesta. He olivat 27-57 –vuotiaita työnhakija asiakkaita. Työttömän terveystapaamiseen asiakkaat ohjautuivat Pohjois-Pohjanmaan TE-toimistosta, Oulun kaupungin perusterveydenhuollon palveluista, Työllistymispalveluista, Oulun TYP:sta ja Uusi suunta työelämään –kokeilusta. Terveystapaamisessa olivat mukana kaupungin perusterveydenhuollon hoitaja ja työllisyyspalvelujen ohjaaja. Terveystapaamisessa toteutettiin kliinisillä tutkimuksilla ja muilla tarkoituksen mukaisilla menetelmillä asiakkaan terveydentilan sekä työ- ja toimintakyvyn tarkastus sekä terveyden edistämiseen liittyvä terveydentilan selvittäminen. Lisäksi terveystapaamisessa kartoitettiin asiakkaan sosiaalinen tilanne, koulutus- ja työelämäosallisuus sekä tiedotettiin hänelle soveltuvista ja oikea-aikaisista olemassa olevista terveydenhuollon, kuntoutuksen, koulutuksen tai työllistymisen eri palveluista. Terveystapaamisessa huomioitiin asiakaslähtöisyys, toimintakykyajattelu ja palveluohjauksellisuus. Tapaamisessa tuettiin asiakkaan vahvuuksia sekä kannustettiin omaehtoiseen oman toiminnan terveytensä edistämiseen. Terveydenhuollon hoitajan ja työllisyyspalvelujen ohjaajan toteuttamalla yhteisellä työttömän terveystapaamisella tavoiteltiin työttömän henkilön terveyden, työ- ja toimintakyvyn sekä hyvinvoinnin ja osallisuuden kokonaisvaltaista edistämistä.

Työttömän terveystapaamisesta asiakkaat ohjautuivat pääasiassa perusterveydenhuollon palveluihin. Sen lisäksi asiakkaita ohjautui työllistämistä edistäviin palveluihin, liikuntapalveluihin, päihdepalveluihin ja muihin tarjolla oleviin palveluihin.

Työttömän terveystapaamisepilotissa koettiin toimivaksi ajanvarauksen koordinointi sekä toteutunut yhteistyö asiakkaan arvioinnissa ja palveluihin ohjaamisessa. Terveystapaamiseen tapahtuva aikojen koordinointi oli yhden henkilön vastuulla. Tämä selkeytti muiden terveystapaamisprosessiin osallistuneiden ammattilaisten työtä. Ammattilaisten tieto ja ymmärrys yhteistyötahon toimintatavoista ja palveluista lisääntyi yhteistyön aikana. Tämä koettiin tukevan asiakastyötä, kuten asiakkaan tilanteen arviointia ja asiakkaiden ohjausta tarkoituksenmukaisesti palveluihin.

Terveystapaamisissa palveluohjauksellisuus tuli esille asiakaslähtöisyytenä ja asiakkaan ohjaamisena hänen tarpeiden mukaisesti palveluihin. Terveystapaamisissa tiedotettiin asiakkaalle kattavasti olemassa olevista eri palveluista. Häntä voitiin kokonaisvaltaisesti arvioida ja tunnistaa asiakkaan tarpeet sekä ohjata häntä tukeviin palveluihin ja oikeaan suuntaan elämässään. Palveluohjauksellisuus tulee esille myös yhteistoimintana eri organisaatioiden ja hallinnon välillä. Työllisyyspalvelujen moniammatillisuuden näkökulmaa nostettiin esille positiivisena asiana.

Työttömän terveystapaamisissa näyttäytyi, että työttömän henkilön hyvä kohtaaminen ja kuuleminen ovat sattumanvaraista. Ne ovat pitkälti riippuvaisia ammattilaisesta ja palvelupaikasta. Tämä voi ilmetä niin, ettei asiakas pääse hänen itsensä kokemaan ensisijaiseen ja oikea-aikaiseen terveydenhuollon palveluun. Tai ammattilainen kokee asiakkaan kertomasta tai valtakunnallisten suosituksien perusteella jonkin muun terveydenhuollon palvelun ensisijaiseksi. Nämä puolestaan johtavat siihen, ettei asiakkaan palvelupolulla päästä alkua eli terveystapaamista pidemmälle. Tapaamisten toteutusten myötä terveydenhuollon ammattilaiset kokivat, ettei heillä ole tarpeeksi tietoa työttömyydestä ja heidän palveluistaan. Heillä on hyvä substanssiosaaminen terveyteen ja sairauteen sekä niiden kartoittamiseen. Haasteena koettiin ajan riittämättömyys, kun terveystapaamiseen osallistuneilla asiakkailla on moninaisia ongelmia ja niistä tiedon saanti vaatii enemmän aikaa.

Toteutus:

Tavoite	Toimenpiteet	Suunniteltu	Toteutunut
Kehittää työttömien terveystarkastustoimintaa palveluohjaukselliseen suuntaan, jossa huomioidaan nykyistä toimintamallia paremmin työttömien työ- ja toimintakykyyn, työllistymiseen sekä osallisuuteen liittyvät seikat	Palvelukokonaisuuden kehittäminen		
	- Työttömän terveystarkastusprosessiin perehtyminen	6-> /2017	6-> /2017
	- Palveluohjaajan työnkuvaan perehtyminen terveystarkastuksissa	8->/2017	9-> /2017
	- Verkostoyhteistyö	8->/2017	9-> /2017
	Palvelukokonaisuuden toteuttaminen		
	- Asiakastyö	11->/2017	12-> /2017
	Palvelukokonaisuuden arviointi		
	- Yhteyshenkilöiden palaute	12->/2017	12-> /2017
	- Asiakkaiden palaute	12->/2017	12-> /2017

Loppuraportti: kts. Liite hallinnolliseen loppuraporttiin

Tavoite:

Kehittää yhteistyömalleja osatyökykyisten työttömien työnhakijoiden ammatillisen kuntoutuspalveluksen mahdollistamiseksi silloin, kun asiakkaalla ei ole mahdollisuutta lääkärin B-lausuntoon. KE-LA:n tavoitteena kokeilulle on saada tietoa välineistä ja uusista prosesseista käytännön ratkaisutyöhön, kun asiakas hakee kuntoutusta ilman diagnoosia, suullisesti tai suorapäätösuosituksella.

Mitä ilman diagnoosia hakeminen tarkoittaa OTE-kokeilussa?

• Asiakkaalla

- ei ole todettua sairautta tai hänen sairauserusteensa eivät täytä ammatillisen kuntoutuksen edellytyksiä
- ei ole tai hänen ei tarvitse hankkia lääketieteellisiä selvityksiä todentaakseen kuntoutuksen tarvetta
- on heikentynyt toimintakyky ja se vaikuttaa hänen etenemiseensä ammatillisella polulla
- on havaittu toimintakyvyn heikentymistä jonkin yhteistyötahon toimesta, ja yhteistyötahon laatima kuvaus tai lausunto on riittävä kuntoutustarpeen arvioon
- on havaittu vaikeutta ammatillisessa etenemisessä ja yhteistyötahon antama tuki ei riitä, vaan asiakas tarvitsee valmennuksellista ja täydentävää apua
- on tarve saada kuntoutuksellista asiantuntija-apua ja tukea työpaikan etsimiseen, hakemiseen ja työhön siirtymiseen ilman että edellytetään todettua sairautta

6

Kela|Fpa[®]

Tulos:

Sujuva yhteistyö kokeilun, Kelan ja palveluntuottajan välillä. Kokeilun aikana ammatillinen kuntoutuspalvelusprosessi toteutui 8:lle asiakkaalle. Ammatilliseen kuntoutuspalvelukseen haettiin kokeilun laatiman moniammatillisella yhteenvedolla, ilman diagnoosia ja lääkärin B-lausuntoa. Ammatilliseen kuntoutuspalvelukseen hakemisprosessissa Kela käytti suullista haastattelua.

Aikaansaatu muutos ja vaikuttavuus:

Kokeilussa toimiva moniammatillinen tiimi pystyi löytämään jo varhaisessa vaiheessa asiakkaat, jotka hyötyisivät ammatillisesta kuntoutuksesta. Asiakkailla oli mahdollisuus hakeutua Kelan ammatilliseen kuntoutuspalvelukseen työttömän työnhakijan palvelukokonaisuuden aikana tehdyn moniammatillisen yhteenvedon avulla. Työskentelyn aikana asiakkaan kanssa keskusteltiin ammatillisesta kuntoutuspalveluksesta ja mietittiin yhdessä, että se on tarkoituksenmukainen ja oikea-aikainen. Moniammatillinen tiimi kirjoitti työskentelyn ajalta yhteenvedon, josta saatiin laajempi kuva asiakkaan työ- ja toimintakyvystä sekä myös asiakkaan toiminnallisesta suoriutumuksesta kuntouttavassa työtoiminnassa. Moniammatillisen yhteenvedon pohjalta Kelan asiantuntijat kutsuivat asiakkaan haastatteluun, johon osallistui myös kokeilun työntekijä. Haastatteluprosessiin asiakas

pääsi nopeammin kuin Kelan perinteistä hakureittiä ja päätös ammatilliseen kuntoutus selvitykseen hyväksymisestä tehtiin haastattelun päätteeksi. Asiakkaat kokivat tärkeäksi asiaksi, että Kelan asiantuntijan lisäksi suullisessa haastattelussa oli mukana myös oma kokeilutyöntekijä. Myös paikalla päätöksen saamisen asiakkaat kokivat hyväksi. Lisäksi moniammatillisesta yhteenvetosta on apua Kelalle ja palveluntuottajalle, jotka pohtivat ammatillisen kuntoutuksen tarvetta ja sen ajankohtaisuutta.

Kokeilussa asiakkaan näkökulmasta toimiviksi ratkaisuksi nousivat suullinen haastattelu sekä prosessissa eteneminen ilman diagnoosia. Asiakkaat kokivat hyväksi asiaksi myös sen, että tuttu kokeilun työntekijä oli mukana koko prosessin ajan.

Ilman diagnoosia –kokeilun aikana palveluntuottajan ammatillisesta kuntoutus selvityksestä heräsi kokeilun työntekijöillä erilaisia kysymyksiä. Asiakkaan mukana toimitettiin ammatilliseen kuntoutus selvitykseen moniammatillinen yhteenveto, jossa oli jo laajasti otettu kantaa asiakkaan tämän hetken tilanteeseen sekä työ- ja toimintakykyyn. Kokeilun työntekijät jäivät miettimään, hyödynnettiinkö asiakkaasta laadittua moniammatillista yhteenvettoa selvityksen aikana mitenkään. Mietintää myös herätti asiakkaan kuulluksi tuleminen ammatillisessa kuntoutus selvityksessä. Usea asiakas kertoi, etteivät he olleet tulleet kuulluiksi, vaan oli tarjottu palveluja, jotka eivät olleet asiakkaalle oikea-aikaisia eivätkä tarkoituksenmukaisia. Ammatillisen kuntoutus selvityksen tulokset olivat myös osin asiakkaan kannalta turhia. Moniammatilliseen yhteenvetoon verrattuna lisätietoa asiakkaan tilanteesta ei välttämättä saatu. Palautekeskustelua on käyty yhteistyötapaamisissa Kelan ja palveluntuottajan kanssa.

Kokeilun ja Kelan välinen yhteistyö on ollut sujuvaa. Molemmiin puolin on näkynyt halukkuus kehittää prosesseja. Kelan edustajat ovat osallistuneet Uusi suunta työelämään –kokeilun ohjaus- ja työryhmiin. Yhteistyö Kelan kanssa on mahdollistanut nopean väylän tarkistaa asiakkaiden toimeentulohakemusten tilannetta.

Toteutus:

Tavoite	Toimenpiteet	Suunniteltu	Toteutunut
Yhteistyö kehittäminen	Yhteistyön kehittäminen		
	- Koulutus	2/2018	2/2018
	- Verkostoyhteistyö	3-9/2018	3->/2018
	Yhteistyön toteuttaminen		
	- Asiakastyö	3-9/2018	3->/2018
	Yhteistyön ja KELA-kokeilun arvi-		

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

	ointi		
	- Verkostoarviointi (KELA, palveluntuottaja, kokeilu)	10/2018	11/2018
	- Asiakkaiden palaute	3-9/2018	6->/2018

Mahdolliset poikkeamat:

Palveluntuottajan jono ammatilliseen kuntoutus selvitykseen on ollut valitettavan pitkä ja osa asiakkaista odottaa edelleen sinne pääsyä. Tämän vuoksi asiakastyö, verkostoyhteistyö ja palautteen kerääminen ovat yhä kesken. Myös kokeilun ajoittuminen kevään ja kesän ajalle on hankaloittanut sen toteuttamista palveluntuottajan ja Kelan työntekijöiden lomien vuoksi.

4 Dokumentointi

Uusi suunta työelämään -kokeilu tuotti itse tarvitsemansa esitteet, suostumukset, powerpoint-kalvot ja muistiot. Tämän lisäksi kokeilun aikana laadittiin blogikirjoituksia Osku – Tie työelämään internetsivustolle, joka on osatyökykyisille tie työelämään (OTE) -kärkikokeilun rahoittama verkkopalvelu osatyökykyisten tueksi. Lisäksi kokeilun työntekijöitä haastateltiin Kelan ilman diagnoosia- kokeilua koskevaan artikkeliin STM:n verkkosivuille. Kokeilu osallistui lisäksi toimintaterapeutin roolia työllisyyspalveluissa koskevan yhteistyöartikkelin kirjoittamiseen.

Taulukko: Julkaisut, dokumentit jne.

Julkausun, dokumentin jne. nimi	Missä julkaistu, mistä löydetävissä	Julkaisupäivämäärä
Uusi suunta työelämään –esitteet	Oulun kaupunki, intra: kuntouttavan työtoiminnan tila	syksy 2017
Uusi suunta työelämään –suostumukset	Oulun kaupunki, intra: kuntouttavan työtoiminnan tila	syksy 2017
Powerpoint –diaesitykset	OneDrive	syksy 2017
Kokousmuistiot	OneDrive	Kokousten jälkeen
OSKU – Tie työelämään blogi: Kuntouttavan työtoiminnan ohjaajan työssä korostuu hetkessä oleminen	https://tietyoelamaan.fi/kuntouttavan-tyotoiminnan-ohjaajan-tyossa-korostuu-hetkessa-oleminen/	3.1.2018
STM –verkkouutinen: OTE-hanke selvitti: Pääsyä ammatilliseen kuntoutuspalvelukseen on mahdollista nopeuttaa	https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ote-hanke-selvitti-paasya-ammattilliseen-kuntoutuspalvelukseen-olisi-mahdollista-nopeuttaa	6.9.2018
OSKU – Tie työelämään blogi: Sairaslomalta työtoiminnan ohjaajaksi	https://tietyoelamaan.fi/sairaslomalta-tyotoiminnan-ohjaajaksi/	7.9.2018
OSKU – Tie työelämään blogi: Toimintaterapeutit työttömien toimijuuden vahvistajina	https://tietyoelamaan.fi/toimintaterapeutit-tyottomien-toimijuuden-vahvistajina/	22.10.2018
Päivi Koponen: ”Tahtoa on tehdä verkostoyhteistyötä.” Oulun kaupungin työntekijöiden kokemuksia osatyökykyisen työnhakija-asiakkaan palveluprosessin toteutumisesta.	http://www.theseus.fi/	12/ 2018

5 Opit ja palautteet

Kokeilun pilotoinneista opittiin, että kun työ- ja toimintakykyä arvioidaan ja edistetään moniammatillisesti, on tuloksena asiakaslähtöisempi ja tarkoituksenmukaisempi palveluprosessi. Tämän seurauksena polut hoitoon, kuntoutukseen ja työllistymistä tukeviin toimenpiteisiin tehostuvat ja työnhakijan pitkittymässä olevaan työttömyyteen pystytään reagoimaan ja näin ollen ennaltaehkäisemään pitkäaikaistyöttömyyttä.

Asiakkailta kerättiin palautetta suullisesti koko kokeilun ajan ja työskentelytapoja muutettiin palautteen mukaisesti. Asiakkaiden kannalta merkittävimmäksi palautteeksi on noussut tunne siitä, että pitkään seisoneet asiat ovat nyt edenneet johonkin ja he tuntevat olevansa ”matkalla jonnekin”. Asiakkaat myös kuvaavat tuntevansa, että joku on heidän puolellaan ja yrittää auttaa. Kokeilun työntekijöille asiakkaiden pienet kiitokset, kuten peukun nostaminen, halaus, suklaakolikko tai maasta poimittu kukka, ovat positiivisen asiakaspalautteen ja onnistuneen asiakaskokemuksen merkkejä. Kritiikkiä kokeilu on saanut muutamalta asiakkaalta, jotka eivät ole saaneet kaipaamaansa apua tai ovat kokeneet työskentelyn turhaksi – heidän kohdallaan oikea-aikaisuuden ja oikean palvelun kohtaaminen eivät toteutuneet, ja heidät jatko-ohjattiin eteenpäin paremmin heille soveltuvien palveluiden pariin.

Sosiaali- ja palveluohjaajien palautteissa tärkeimmäksi koettiin kattava, laadullinen tieto asiakkaan työ – ja toimintakyvystä, joka on kerätty olemalla läsnä työtoimintapaikalla, havainnoimalla toimintaa ja keskustelemalla asiakkaiden kanssa. Kokeilun työntekijöiden huomiot siitä minkälaista ohjausta ja tukea asiakas tarvitsee avustavissa tehtävissä, työssä käymisessä ja työtehtävistä suoriutumisessa on koettu tarpeellisiksi ja hyödyllisiksi.

Työtoiminnan ohjaajien palautteissa tärkeimmäksi on noussut se, että käytetään tarpeeksi aikaa asiakkaan kanssa työskentelyyn. Myös tarpeenmukaisten palvelujen pariin saattaminen silloin, kun asiakkaan on ollut vaikea itsenäisesti siitä suoriutua, on saanut kiitosta. Kritiikkiä työtoiminnan ohjaajat ovat esittäneet kokeilun toimintatapoihin liittyen. Kokeilun aikana käytiin neuvotteluita siitä, miten ja milloin kokeilun työntekijät näkyvät ja tulevat osaksi työtoimintapaikkoja ja –ryhmiä. Kun nämä saatiin toimiviksi, oli yhteistyö hedelmällistä.

Työttömän terveystapaamisprosessiin osallistuneille asiantuntijoille toteutetun kyselyn vastauksista kävi ilmi, että he suosittelevat lisäkehittävän terveystapaamisen jälkeistä seuranta. Vastauksissa ehdotettiin vastuuhenkilön nimeämistä asiakkaalle, jolla ei ole asiakkuutta muissa palveluissa tai asiakas ei ole minkään palvelun piirissä. Vastuutyöntekijä seuraisi sovittujen asioiden etenemistä tai hoitaisi seurantaan sovitusta asioista.

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

Terveystapaamiseen osallistuneiden työttömien kokemusta terveystapaamisesta on kartoitettu puhelimitse. He olivat pääsääntöisesti kokeneet terveystapaamisen hyvänä. Positiivisen palautteen terveystapaamisesta antaneet kokivat tulleen kuulluksi ja huomioduksi tapaamisessa. He olivat saaneet puhetilaa. Heidän tarpeensa oli kuultu. Heitä kohtaan oli oltu kannustavia sekä rohkaistu positiivisin kommentein ja arvioilla. Heitä oli ohjattu soveltuviin ja tarpeenmukaisiin jatkopalveluihin. Osan henkilön kohdalla oli terveydenhuollon jatkotutkimuksissa tunnistettu piilevä sairaus, johon oli aloitettu hoito. Tähän oltiin tyytyväisiä, koska henkilön jotkut epämääräiset oireet olivat saaneet selityksen. Muutama kertoi saaneensa tapaamisessa tarpeellista tietoa erilaisista palvelumahdollisuuksista ja voinut rauhassa harkita seuraavan askeleen ottamista omassa elämässä. Terveystapaaminen oli koettu kattavaksi ja huomioitiin muitakin terveystekijöitä jatkosuosituksessa. Kriittistä palautetta saatiin jatkotutkimusten jälkeisistä palveluista, tutkimustulosten ilmoittamisesta, sekä massatyöisestä ammattilaisen tekemästä asiakkaan tilanteen kartoittamisesta. Työttömän terveystapaaminen, johon osallistuu terveydenhoitajan lisäksi palveluohjaaja, on asiakkaan näkökulmasta käytännöllinen ja hän saa useamman asiansa hoidetuksi yhdellä käyntikerralla.

Kokeilu on antanut työntekijöille mahdollisuuden rakentaa työtehtäviä sinne, minne asiakkaat ovat niitä toivoneet – lähelle asiakkaan arkea. Työntekijöinä olemme nähneet pieniä, suuria muutoksia jotka ovat edistäneet ja tukeneet asiakkaan toimintakykyä ja ohjanneet heitä uudelle polulle. Meillä on ollut aikaa kuunnella ja olla läsnä. Kokeilun työntekijät kokivat moniammatillisuuden asiakastyössä erittäin hedelmälliseksi. Toisen ammattilaisen näkökulma asiakkaan tilanteeseen, toi ihan uudenlaisen ratkaisun tai polun. Työskentely tiiviissä yhteistyössä eri ammattilaisten kesken on myös nopeuttanut asiakkaiden asioiden etenemistä. Moniammatillisessa yhteenvedossa näkyi myös selkeästi jokaisen työntekijän ammattitaito ja kuinka laajalta näkökulmalta voidaan asiakkaan tilannetta katsoa ja tukea. Kokeilun työntekijät kannustavat tulevaisuudessa hyödyntämään eri ammattikuntia asiakkaan tilannetta tarkasteltaessa, sekä pohtimaan moniammatillisen yhteenvedon laatimista.

Kokeiluna olemme saavuttaneet hankesuunnitelman tavoitteet ja olemme ylpeitä työstämme. Oman organisaation tuki on kuitenkin jäänyt vähäiseksi, ja koemme että olemmekin olleet vahvasti THL:n, STM:n ja muiden OTE7-kokeilujen tuen varassa. Työllisyyspalveluiden sisäiset henkilöstövaihdokset sekä kokeilun työntekijöiden työpisteen sijoittuminen kauemmas muusta henkilöstöstä vaikuttivat omalta osaltaan kokemukseen tuen puutteesta. Jatkoa ajatellen toivomme, että omat organisaatiot huomioisivat ja tukisivat paremmin sisäisiä kokeilujaan.

6 Jälkihoito

6.1 Siirtyminen pysyvään toimintaan

Pohjois-Pohjanmaan Maakunta- ja Sote-uudistus on jaettu neljään eri simulointialueeseen, jotta saadaan tarkempi näkökulma maakunnan eri alueiden erityispiirteistä, hyvistä käytännöistä ja uudistustarpeista. Kokeilun työntekijät osallistuvat maakunta- ja sote-uudistuksen alue-simulointien Vakavien vaikeuksien tuki –alatyöryhmiin Pohjois-Pohjanmaan alueella. Tapaamisessa tuodaan esille laaja näkemys Uusi suunta työelämään –kokeilun asiakasprofiileista, eri toimintamalleista ja pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakyvyn ulottuvuuksista. Tavoitteena tuoda Pohjois-Pohjanmaan maakunta- ja sote-uudistuksen työntekijöille näkyväksi pitkäaikaistyöttömien monialaiset haasteet ja tuen tarve. Halutaan tuoda esille myös Oulun OTE7-kokeilun tekemä hyvä työ ja hyödyntää kokeilun tuloksia maakunta- ja sote-uudistuksen suunnittelussa Pohjois-Pohjanmaalla.

Kokeilu kutsuu koolle yhteistapaamisen koskien pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakyvyn selvittelyihin liittyvää asiakasohjausta. Tavoitteena on, selkeyttää asiakasohjausta niin, että asiakkaat ohjautuisivat heitä ensisijaisesti hyödyttävään ja tarpeeksi laajaan työ- ja toimintakykyä selvittävään palveluun. Yhteistapaamiseen kutsutaan koolle osallistujia Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin Lääkinnällisestä kuntoutuksesta, Oulun kaupungin hyvinvointipalveluista ja Työllisyyspalveluista, Kelasta ja TE-toimistosta.

Palvelumuotoilu Palon, kokeilun työntekijöiden ja työryhmän kanssa on työstetty Osa-työkykyisen asiakaslähtöinen palvelupolku –muistitaulu. Se on tarkoitettu kaupungin työllistymistä edistävien palvelujen parissa työskentelevien henkilöiden työkaluksi, joka muistuttaa asiakaslähtöisen, toimintakykykeskeisen asiakasohjauksen ydinasioista ja kulminaatiopisteistä. Asioita, mitä on hyvä huomioida missäkin asiakasprosessin vaiheessa. Ohjausryhmässä todettiin, että työstettyä työkalua voidaan hyödyntää ja ottaa se käyttöön eri yksiköissä. Kokeilun työntekijät käyvät loppuvuoden aikana esittelemässä mallia ja sen käyttöä kaupungin työllistymistä edistävissä palvelupaikoissa sovitun aikataulun mukaisesti.

Työttömän terveystapaamisen asiakastyössä on tuotettu odotettuja ja eteenpäin vieviä vaikutuksia työttömälle. Nämä odotukset ja vaikutukset selkiytyvät kuitenkin vain niille terveydenhuollon hoitajille, jotka ovat olleet mukana toteutetuissa terveystapaamisissa. Saadut hyvät vaikutukset voivat jatkossa tuottaa asiakasymmärrystä ja sujuvia palvelukokemuksia laajemmalle työttömien henkilöiden joukolle. Yhteistyö terveystapaamistoiminnan ammattilaisten kanssa on vaikuttanut jouhevamman kontaktin saamiseen kaupungin työntekijöiden välillä jotka työskentelevät työttömien kanssa. Toimijat ovat lisänneet tietoisuutta ja yhteistyötä keskenään. Terveystapaamistoiminnan kehittämisen ei olla vielä päästy vakiintuneiden yhteistyökäytänteiden toteuttamiseen. Kehittämisen myötä on päästy kuitenkin liikkeelle ja jokainen toiminnassa mukana ollut taho ymmär-

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

tää toiminnan tärkeyden. Toiminnan kehittämiseen toivotaan saavan mukaan aktiiviseksi yhteistyökumppaniksi Oulun kaupungin aikuisten sosiaalipalvelut. Terveystapaamisen jatko- ja kehittämistyötä mietitään yhteistyössä työllisyyspalveluiden ja hyvinvointipalveluiden esimiesten kanssa.

Uusi suunta työelämään -kokeilun työskentelyn aikana tarjoutui myös mahdollisuus osallistua Kelan ilman diagnoosia –kokeiluun. Kelan kanssa yhteistyö jatkuu, kun Kelan laki-valmistelu on valmis ja voidaan sopia yhteistyökäytänteistä.

Toimintakykyajattelua olemme vieneet eteenpäin kouluttautumalla koko tiiminä ICF:n, eli kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokituksen malliin kuvata sairauden, vamman tai muiden toimintakyvyn rajoitteiden vaikutuksien näkymistä yksilön elämässä. Tätä tapaa olemme käyttäneet kirjallisissa yhteenvedoissamme, joissa olemme pyrkinneet laadulliseen kuvaukseen asiakkaan toimintakyvystä. Olemme tähän mennessä esitelleet ICF-pohjaista toimintatapaamme pyynnöstä Oulun TYP:issä sekä Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin sisäisessä koulutuksessa. Jatkamme asian esittämistä vielä loppuvuoden ajan suunnitellusti.

Uudelleensijoitukseen liittyvän pilotoinnin avulla tuotiin tarkempaa tietoa siitä, minkälainen tuki mahdollistaa onnistuneen uudelleensijoituksen kuntouttavan työtoiminnan ohjaajaksi. Näitä olivat esimiestuki, vertaistuki ja työnohjauksellinen tuki. Uudelleensijoitusyksikkö jatkaa uudelleensijoitukseen liittyvien prosessien eteenpäin viemistä yhteistyössä Työterveys Virran ja työllisyyspalveluiden kanssa. Lisäksi esimerkkihenkilön tapaus muutettiin suuntaa-antavaksi laskelmaksi yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa. Kokonaistaloudellisella vaikuttavuusarvioinnilla havainnollistetaan uudelleensijoituksen taloudellisia vaikutuksia yksilön, työntäjän ja yhteiskunnan kannalta. TTL:n Jarno Turunen ja kokeilun toimintaterapeutti Tanja Turtiainen kirjoittivat aiheesta artikkelin OTE-hankkeiden yhteiseen OSKU-blogiin. Artikkelia jaetaan eteenpäin kaikissa mahdollisissa kanavissa.

BusinessOulu Työllisyyspalveluissa on tarve saada moniammatillista tietoa osatyökykyisten työ- ja toimintakyvystä kuntouttavan työtoiminnan ja työkokeilujen toimintaympäristöistä. Kokeilu on osoittanut, että asiakkaat joilla on moninaisia haasteita, hyötyvät tiiviistä ja asiakaslähtöisestä työskentelystä. Uhkana on, että monialaista tukea tarvitsevat asiakkaat jäävät tyhjän päälle kokeilun päättyessä. Keskustelut monialaisen tiimin (kuntoutusohjaajan, toimintaterapeutin ja terveydenhoitajan) mahdollisesta jatkosta työllisyyspalveluissa ovat vielä kesken, kun tämä raportti palautetaan.

6.2 Arviointi, jälkiarviointi ja avoimet tehtävät

Kokeilun toiminnassa toteutettiin jatkuvaa itsearviointia. Lisäksi kokeilun paikallista seuranta ja arviointia varten perustettiin poikkihallinnollinen ohjausryhmä, joka seurasi ja arvioi kokeilua toimintamallien kehittämisessä sekä niiden toimenpanossa ja toteutuksessa alueella. Uusi suunta työelämään -kokeilun itsearviointia toteutettiin Suunta - työkalua (Suomen sosiaali ja terveys ry. Suunta – Toiminnan ja arvioinnin suunnittelun työkalu. http://www.soste.fi/media/arvioinnin-tietopankki/suunta_sostepohja.pdf) apuna käyttäen kuukausittain. Suunnan avulla päivitetystä toimintasuunnitelmasta tuli johdonmukaisesti etenevä kokonaisuus, joka ohjasi pohtimaan jo kokeilun aikana vastaavatko toimenpiteet tavoitteita, tehtävät toimenpiteitä ja mitkä kriteerit määrittävät toiminnan onnistumista. Suunta-arviointia kokeilun etenemistä koskien toteuttivat kokeilun henkilökunnan lisäksi Työterveyslaitoksen edustaja, vertaiskokeilu Kainuusta sekä ohjausryhmä. Näin kokeilussa päästiin hyödyntämään valtakunnallisesti toteutettavaa arviointityötä.

Kokeilun toteutumista ja tuloksia arvioitiin suhteessa hankkeelle asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnissa huomioitiin kokeiluhenkilöstön ja ohjausryhmän lisäksi myös yhteistyökumppaneiden ja kohderyhmän edustajien näkemykset kokeilun toteutumisesta ja sen toiminnan onnistumisesta sekä sen hyödyllisyydestä käytännön tasolla. Tämä mahdollistettiin THL:n Elisa Valtasen fasilitoiman Kumous -menetelmän avulla. Kumouksessa (Työterveyslaitos. Kokeilut käytäntöön -työkirja. <https://www.ttl.fi/kokeilut-kaytanton-tyokirja/>) saatiin nostettua kokeilujen ihmiseen kohdistuvat vaikutukset keskiöön ja arvioinnista muodostui avoin, keskusteleva ja vuorovaikutteinen prosessi, jossa kaikki oppivat uutta. Kumouksessa päätettiin yhdessä kokeilun juurruttamisen toimenpiteistä ja yhteistyökumppaneista.

Toimintakykykeskeisen ja asiakaslähtöisen työskentelytavan sisäistämistä on vaikeaa mitata tulevaisuudessa. Hyötyjä ja vaikutusta kannattaa kuitenkin seurata työllisyyttä tukevien palveluiden asiakkaiden palautteiden perusteella ja asiakkaiden onnistuneiden jatkopolkujen toteutumisella. Moniammatillisuuden ja monialaisuuden toteutumista puolestaan voitaisiin arvioida verkostoyhteistyön toteutumista ja palvelupolkujen nopeutumista mittaamalla. Erityisen tärkeää on huomioida sekä nyt että tulevaisuudessa, että kyseessä on laadun, ei määrän tai suoritusten arviointi.

6.3 Ideoita jatkokehitykselle

Osatyökykyisen työttömän palveluprosessit ovat osaltaan jo jäsentyneet Oulun alueella, mutta tarvitaan vielä tiiviimpää yhteistyötä ja selkeämpiä rooleja toimijoille asiakasprosessissa. Työttömän asioissa työskentelevät TE-toimisto, Kela, hyvinvointikeskukset, Työllisyyspalvelut ja työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP). Edellä mainittujen lisäksi työtön saattaa olla asiakkuudessa myös erityisryhmien palveluissa (palveluohjausyksikkö), päihde- ja mielenterveyspalveluissa, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä tai kolmannen sektorin toiminnassa. Työttömän palveluprosessi määrittyy pääasiallisesti viranomaisten toiminnasta ja heidän välisestä yhteistyöstään. Asiakkaan kanssa työskentelevät asiantuntijat tekevät usein töitä toisista erillään, tietämättä toisen asiantuntijan vastuualueita, ja jo tehtyä työtä asiakkaan prosessissa. Tällöin on suuri riski päällekkäisen työn tekemiselle ja asiakkaan pompottamiselle, jolloin prosessit usein pitkittyvät ja laadullisesti heikentyvät. Kun palvelupolut erilaisten asiakasryhmien työ- ja toimintakyvyn tukemiseksi tiivistyvät ja roolit selkenevät, asiakasohjaus ja palveluiden saumattomuus Oulun alueella edistyy.

Pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakyvyn edistäminen, tukeminen ja arviointi vaativat monialaista erityisasiantuntijoiden työskentelyä. Kun tunnustetaan moniammatillisuuden merkitys ja ymmärretään eri ammattilaisten tuoma lisäarvo asiakkaan tilanteiden selvittämisessä – päästään lähemmäksi tarkoituksenmukaista ja oikea-aikaista palvelujärjestelmää. Saadaksean riittäviä tuloksia aikaiseksi sekä asiakkaan että yhteiskunnan kannalta on oleellista panostaa tarpeeksi kattavaan eri työ- ja toimintakyvyn ammattilaisten työskentelyyn. Yhden ammattilaisen näkemys pitkäaikaistyöttömän työ- ja toimintakyvystä ei anna tarpeeksi kattavaa kuvaa. Tarvitaan laajempi eri ammattilaisten joukko, jotka tuovat oman alansa tietouden pitkäaikaistyöttömän eduksi. Asiakkaan kuuleminen, näkemysten yhteen kokoaminen, mahdollisuuksien avaaminen ja suunnitelman laatiminen asiakaslähtöisesti tukevat ja edistävät asiakkaan jatkopolkuja kohti hänen omia tavoitettaan.

Kuntouttavan työtoiminnan toimijoilta on lisäksi noussut toive ammattilaisten tuesta asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn tukemiseen liittyen. Toiveissa on ollut terveydenhoitajan, toimintaterapeutin ja kuntoutusohjaajan säännölliset vierailut ryhmäkohtaisesti, ryhmän ja asiakkaiden tarpeiden mukaisesti.

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

Uusi suunta työelämään -kokeilu on halunnut tuoda Pohjois-Pohjanmaalle ajatusta matalan kynnyksen toimintakykykeskuksesta, jossa monialaisesti tuetaan asiakkaiden työ- ja toimintakykyä yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Kokeilu on käynyt tutustumassa Tampereen TOIKE:en, josta on saatu hyviä kokemuksia asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn tukemisesta. Kokeilun kokemusten perusteella on tärkeää, että Pohjois-Pohjanmaalle perustetaan toimintakykykeskus, jossa asiakkaita palvellaan yksilöllisesti, asiakaslähtöisesti ja toimintakykykeskeisesti. Kuntoutuksen uudistuskomitea on lisäksi ehdottanut ja suosittanut alueellisten keskusten perustamista työ- ja toimintakyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointiin.

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

7 Liitteet

Taulukko: Liitteet

Liite	Liitteen nimi
1.	Liite hallinnolliseen loppuraporttiin

UUSI SUUNTA TYÖELÄ- MÄÄN -KOKEILU

Laatijat: Sanna Pitkäranta, Tanja Turtiainen, Mari Karttunen, Katri Pajuluoto

LIITE HALLINNOLLISEEN LOPPURAPORTTIIN

Sisällysluettelo

JOHDANTO

UUSI SUUNTA TYÖELÄMÄÄN -KOKEILUN HENKILÖKUNTA..... 52

TYÖNTEKIJÄT JA TEHTÄVÄKUVAUKSET 52

OHJAUSRYHMÄ 53

TYÖRYHMÄT 55

KOKEILUN KOHDERYHMÄT 58

OSATYÖKYKYINEN TYÖTÖN TYÖNHAKIJA KUNTOUTTAVASSA TYÖTOIMINNASSA 58

Kuntouttava työtoiminta Oulussa 58

OSATYÖKYKYINEN UUELLEENSIJOITETTAVA HENKILÖ 59

Työkokeilu Oulussa 59

VÄLILLISET KOHDERYHMÄT 60

VERKOSTOT JA PALVELUPOLUT UUSI SUUNTA TYÖELÄMÄÄN –KOKEILUSSA 62

TYÖTTÖMYYTEEN LIITTYVÄT VERKOSTOT JA PALVELUT 63

Työllisyyspalvelut 63

Hyvinvointikeskukset 64

TE-toimisto 65

KELA 65

Verve 66

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, lääkinällinen kuntoutus 66

UUELLEENSIJOITUKSEEN LIITTYVÄ TOIMIJAVERKOSTO 67

Työterveys Virta 67

Uudelleensijoitusyksikkö 67

OSATYÖKYKYISEN TYÖTTÖMÄN TYÖNHAKIJAN PALVELUKOKONAISUUS 68

TYÖ- JA TOIMINTAKYVYN TUKEMINEN, EDISTÄMINEN JA ARVIOINTI KUNTOUTTAVAN TYÖTOIMINNAN JAKSOLLA 69

Haastattelu 70

Havainnointi 71

Ohjauksellinen tuki 72

Konsultaatiot 72

Palaute väli- ja lopputapaamisissa 73

Moniammatillinen yhteenveto 74

OSATYÖKYKYISEN UUELLEENSIJOITETTAVAN PALVELUKOKONAISUUS 75

TYÖ- JA TOIMINTAKYVYN TUKEMINEN, EDISTÄMINEN JA ARVIOINTI TYÖKOKEILUJAKSON AIKANA 76

TYÖTTÖMÄN TERVEYSTAPAAMINEN 77

LÄHTEET 78

Johdanto

”Kuntoutumista ja elämänhallintaa edistävä työ tapahtuu parhaiten tiimityönä eri ammattiryhmien (sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja työllisyyspalvelut) kesken kunkin ammattiryhmän osaamiseen pohjautuen.”

Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014.

Työ- ja toimintakyvyn tukemiseen liittyvä palvelujärjestelmä on monimutkainen. Rakenteilla olevan SoTe -järjestelmän tuottamat työ- ja toimintakyvyn tuen palvelut ovat vasta muotoutumassa. Työllisyyspalveluiden kokonaisuutta puolestaan suunnitellaan toteutettavaksi maakunnallisina kasvupalveluina, jossa heikommassa työmarkkina-asemassa olevien työttömien sekä osatyökykyisten työntekijöiden palvelut ja niiden kehittäminen eivät ole välttämättä etusijalla. Maakuntatasolla nykyisessä tilanteessa työpaikat eivät saa riittävästi tukea työn mukauttamiseen. Toisaalta työkyvyn puuttuessa tai sen ollessa uhattuna oikeanlaista ja oikea-aikaista tukea on yksilötasolla paikoitellen vaikea saada. Oulun kaupungin työllisyyspalveluiden Uusi suunta työelämään -kokeilussa lähestytään asiaa kahden konkreettisen palvelukokonaisuuden kautta. Näistä toinen on suunnattu työttömille työnhakijoille ja toinen kuntasektorilla työssä oleville henkilöille, joiden työkyky on heikentynyt tai heikentymässä.

Uusi suunta työelämään -kokeilun päämääränä on moniammatillinen työ- ja toimintakyvyn tukeminen, edistäminen ja arviointi osatyökykyisten asiakkaiden työkokeilu- ja kuntouttavan työtoiminnan jaksoilla. Tarve moniammatilliselle arvioinnille nousee käytännön tasolta, jossa on havaittu, että osatyökykyisten kuntouttavan työtoiminnan ja työkokeilujen jaksoilta ei tällä hetkellä saada tarpeeksi sellaista laadullista tietoa, jota tarvittaisiin asiakkaan jatkopolkujen suunnittelemiseksi. Kokeilun tavoitteena on uusien palvelukokonaisuuksien kehittäminen osatyökykyisille työttömille työnhakijoille sekä uudelleensijoitusta tarvitseville työssä oleville. Toimenpiteinä tarjotaan moniammatillista tuki- ja ohjauspalveluja sekä asiakkaan työ- ja toimintakyvyn kokonaisvaltaista tukemista, edistämistä ja arviointia. Tavoitteena tukea asiakkaalle tarpeenmukaisten tukipalveluiden ja työllistymistoimenpiteiden

löytymistä. Uusia toimintamalleja kehitetään yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan TE-palveluiden, Työllisyyspalveluiden, Oulun TYP:in, Kelan, Oulun kaupungin (hyvinvointikeskukset ja uudelleensijoitusyksikkö), Työterveys Virran, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin (PPSHP:n) lääkinnällisen kuntoutuksen sekä koulutusorganisaatioiden kanssa. Maakuntatasolla yhteistyötä tehdään lähikuntien organisaatioiden mm. sosiaali-, terveys-, työllisyys- ja elinkeinopalveluiden kanssa.

Uusi suunta työelämään -kokeilu on osa Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) kärkihanketta Osatyökykyisille tie työelämään (OTE) osiota numero 7, Polut hoitoon ja kuntoutukseen. Kokeilun päätoteuttaja ja hallinnoija on Oulun kaupunki, Työllisyyspalvelut. Kokeilu toteutetaan Oulun alueella, ajalla 1.4.2017–31.10.2018. Kokeilun rahoitus koostuu 80 % valtion avustuksesta ja 20 % Oulun kaupungin omarahoitusosuudesta.

Uusi suunta työelämään -kokeilun henkilökunta

Kokeilun vastuullinen toimija on BusinessOulu, Työllisyyspalvelut, jossa vastuuhenkilönä toimii Työllisyyspalveluiden päällikkö Seija Mustonen ja sijaisenaan Noora Jansson. Kokeilun projektipäällikkönä toimi Sanna Pitkäranta, sosiaalityöntekijänä Mari Karttunen 50% (05/2018 saakka), toimintaterapeutina Tanja Turtiainen ja kuntoutusohjaajana Katri Pajuluoto. Hankkeeseen on nimetty erillinen ohjausryhmä ja kaksi työryhmää.

Työntekijät ja tehtäväkuvaukset

Projektipäällikön tehtäväkuva on kokeilun johtaminen, taloudesta, raportoinnista ja viestinnästä vastaaminen, kokeilusuunnitelman mukaisten toimien ja kehittämistehtävien toteuttaminen sekä toimiminen esimiehenä sosiaalityöntekijälle, ohjaajalle, ja toimintaterapeutille. Lisäksi tehtäviin kuuluu valtakunnallinen yhteistyö muiden kärkihankkeiden ja kärkikokeilutoimijoiden kanssa. Sanna Pitkäranta on ammatiltaan myös terveydenhoitaja. Terveydenhoitajana projektipäällikkö tukee työtoimijoiden ja uudelleensijoitettavia uusissa tehtävissä työ- ja toimintakyvyn rajoitteet huomioiden, sekä tukee kuntouttavan työtoiminnan ohjaajia silloin, kun asiakkaan työkyky ei kohtaa työtehtävän vaatimuksia.

Toimintaterapeutin työnkuvana on asiakastyön toteuttaminen, sekä työttömien työnhakijoiden ja uudelleensijoitettavien henkilöiden palvelukokonaisuuksien kehittäminen. Toimintaterapeutin tehtävänä asiakastyössä on arvioida ja tukea kuntouttavassa työtoiminnassa ja työkokeilussa toimivien asiakkaiden toimintakykyä. Toimintakykyä arvioidessa ja tukeessa toimintaterapeutti huomioi osallistumisen, toiminnallisen suoriutumisen, sosiaalisten taitojen, ongelmanratkaisutaitojen sekä mahdollisten muiden taitojen haasteet asiakkaan tilanteesta riippuen (esim. hahmottaminen, toiminnan ohjaus) ja soveltaa työtehtäviä tai työympäristöjä asiakkaiden toimintakykyyn sopivaksi. Toimintaterapeutti työskentelee voimavarakeskeisesti, tukien asiakkaan toimintakyvyn edistymistä ja vahvistumista työllistymistä tukevien jatkotoimenpiteidenmahdollistumiseksi.

Kuntoutusohjaajan työnkuvana on osallistua kokeilun asiakastyön toteuttamiseen sekä työttömien työnhakijoiden ja uudelleensijoitettavien palvelukokonaisuuksien kehittämiseen työryhmätyöskentelyssä. Kuntoutusohjaaja antaa asiantuntemuksensa myös työllistymistä tukevien palveluprosessien sekä työttömien terveystapaamisprosessin kehittämiseen. Asiakastyössä kuntoutusohjaajan tehtävänä

on tukea, neuvoa ja edistää kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvan asiakkaan työ- ja toimintakykyä ohjauksellisin keinoin. Hän myös auttaa asiakasta tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan ja voimavarojaan osallistumismahdollisuuksien lisäämiseksi. Lisäksi kuntoutusohjaaja tukee asiakasta uusien tehtävien haltuunotossa ja niistä suoriutumisessa huomioiden työ- ja toimintakyvyn rajoitteet. Kuntoutusohjaajan tehtävänä on myös neuvoa ja ohjata asiakasta muun muassa erilaisten kuntoutusmahdollisuuksien ja sosiaalietuuksien käyttöön liittyvissä asioissa sekä tukea asiakkaita palvelujärjestelmässä asioinnissa ja erilaisissa siirtymävaiheissa, joita voivat olla esimerkiksi työkokeilun tai ryhmäpalvelun aloitus, työhön ja erilaisiin kuntoutuksiin sijoittuminen. Kuntoutusohjaaja työskentelee ratkaisu- ja voimavarakeskeisesti sekä ohjauksellisin keinoin tukien asiakkaan työ- ja toimintakyvyn edistymistä ja vahvistumista kohti asiakkaan vahvempaa osallisuutta ja työllistymistä edistävien jatko- palvelujen mahdollistumiseksi.

Sosiaalityöntekijä työskentelee 50 prosenttisella työajalla kokeilussa. Toisen 50 prosenttisen hän tekee työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun (TYP). Sosiaalityöntekijä toimii yhdyshenkilönä kokeilun ja TYP:n välillä. Hän edesauttaa kokeilun ja TYP:in yhteistyötä tukemalla muun muassa asiakasohjautumisen toteutumista hankkeeseen. Sosiaalityöntekijä toimii yhtenä asiantuntijana moniammatillisessa tiimissä. Hän antaa erityisasiantuntemuksena asiakastyön käyttöön ammatillisena konsultationa tai asiakastyönä. Sosiaalityöntekijä antaa työpanoksen kokeilun kehittämistyöhön erityisesti sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseen ja toteuttaa asiakastyönä sosiaalista ja taloudellista tilannekartoitusta. Lisäksi sosiaalityöntekijä toimii Kelan ja kokeilun yhdyshenkilönä toimeentulotuki- asioissa. Sosiaalityöntekijä Mari Karttunen työskenteli kokeilussa toukokuuhun 2018 saakka.

Ohjausryhmä

Ohjausryhmä koostuu kokeilun toiminnan kannalta olennaisista yhteistyökumppaneista. Ryhmässä luodaan ja vahvistetaan entisestään yhteistyökytköksiä työllisyyttä tukevien ja edistävien toimijoiden kanssa. Ohjausryhmätyöskentelyllä tuetaan kokeilun vaikuttavuustavoitteiden toteutumista ja hyvien käytänteiden juurruttamista.

Ohjausryhmä on moniammatillinen ja poikkihallinnollinen ja sen tarkoituksena on antaa tukea hankkeeseen ja ohjata sen työskentelyä. Ohjausryhmä työskentelee konsultatiivisesti ja antaa tukea liittyen kokeilun hallinnointiin ja johtamiseen. Ohjausryhmä ohjaa kokeilun toimintaa rahoituspäätöksen ja toimintasuunnitelman mukaisesti sekä puuttuu toimintaan, mikäli toiminta poikkeaa huomattavasti

suunnitellusta. Jäsenillä on tarvittaessa mahdollisuus vaikuttaa toimintaan antamalla muutosehdotuksia. Ohjausryhmä arvioi kokeilun saavuttamia tuloksia ja sillä on mahdollisuus osaltaan kehittää menettelyjä, joilla kokeilun toteuttamista voidaan tehostaa. Ohjausryhmän tapaamisissa käydään läpi kokeilun ajankohtainen tilanne suhteessa toteutuneisiin ja toteutettaviin tavoitteisiin. Ohjausryhmällä on hallinnollista valtaa kokeilun toimintaa kohtaan, koska ryhmä koostuu hallinnollisia tehtäviä hoitavista henkilöistä. Kokoonpanon monialaisuus takaa sen, että saadaan laaja-alainen asiantuntemus kokeilutyöhön. Ohjausryhmä edistää kokeilun verkostoitumista ja yhteistyömahdollisuuksien luomista eri organisaatioiden muihin toimijoihin ja hankkeisiin sekä ohjaa kokeilun työskentelyä kohti pilotoinneista esiin nousseiden hyvien käytänteiden rakenteellista pysyvyyttä.

Ohjausryhmän kokoonpano:

Jäsenet

Organisaatio

Työllisyyspalveluiden päällikkö Seija Mustonen	BusinessOulu
Työllisyyspalveluiden suunnittelija Saila Lehto	BusinessOulu
Työ- ja toimintakykykeskuksen päällikkö, Tommi Hallikainen	KELA Pohjoinen vakuutuspiiri
Kuntoutusryhmän päällikkö Ulla Vuorma (varajäsen)	KELA Pohjoinen vakuutuspiiri
Palvelujohtaja Marita Rimpeläinen-Karvonen	Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto
Palveluesimies Mika Vierimaa (varajäsen)	Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto
Kehityspäällikkö, ylilääkäri Silja Komulainen	Työterveys Virta
Palvelupäällikkö Terttu Turunen	Oulun kaupunki, hyvinvointipalvelut
Palvelupäällikkö Nina Kinnunen	Oulun Kaupunki, hyvinvointipalvelut
Palvelupäällikkö Ritva Kuorilehto (varajäsen)	Oulun kaupunki, hyvinvointipalvelut
Henkilöstöpäällikkö Jari Partanen	Oulun kaupunki
Uudelleensijoitusasiantuntija Hannele Rautiola (varajäsen)	Oulun kaupunki
Tilaaaja-asiantuntija Markku Mattila	Oulun kaupunki, hyvinvointipalvelut
Ylilääkäri Anne Saari	PPSHP lääkinnällinen kuntoutus
Kuntoutussuunnittelija, Ulla Jämsä,	PPSHP lääkinnällinen kuntoutus
Kuntoutussuunnittelija, Eeva-Leena Laru (varajäsen)	PPSHP lääkinnällinen kuntoutus
Ylitarkastaja Ritva Partinen	sosiaali- ja terveysministeriö

Työryhmät

Ohjausryhmän oheen kokeilussa koottiin kaksi työryhmää, joiden tarkoituksena on parantaa osatyökykyisten palveluprosesseja asiakaslähtöisemmiksi ja joustavammiksi. Työryhmissä pyrittiin luomaan kehittämiskäytännön ongelmien keskustelemalla yhteisistä rajapinnoista ja luomalla yhteistä tulkintaa asiakkaan palveluprosessista osana monialaista palvelukokonaisuutta. Eri toimijoiden yhteistyö on taustalla asiakkaan palveluprosessin onnistumiselle. Selkeät roolit ja vastualueet vahvistavat eri asiantuntijoiden asemaa kokonaisuudessa. Kokeilun kohderyhmässä on kahdenlaisia asiakkaita: työttömät työnhakijat ja Oulun kaupungin uudelleensijoitettavat. Kummallekin kohderyh-

mälle perustettiin oma työryhmä, johon kutsuttiin asiantuntijoita, jotka tekevät tai ovat hyvin lähellä käytännön asiakastyötä, heidän työnsä liittyy kokeilun kohderyhmään ja he kohtaavat työssään työttömiä työnhakijoita tai uudelleensijoitettavia. Lopullinen päätös henkilöresurssin antamisesta työryhmätyöskentelyyn on kehittämissyhteistyöhön kutsutun organisaation/yksikön esimiehellä.

Kokeilun työryhmien jäsenten toiveita ryhmätyöskentelyn toteutuksesta otettiin vastaan ja tapaamisista pyrittiin luomaan avoin, vuorovaikutuksellinen ja luottamuksellinen kohtaamistilanne eri asiantuntijoiden kesken. Työryhmän jäsenten tehtävinä on osallistua työryhmän kokouksiin, antaa aktiivinen työpanos kehittämistyöhön sekä toimia yhdyshenkilönä oman työyhteisön ja kokeilun välillä. Työryhmät toimivat tiiviissä yhteistyössä ohjausryhmän kanssa. Käsitellyt kehittämissideat vietiin käsiteltäväksi ohjausryhmään, jossa on edustettuna hallinnollisia asiantuntijoita.

Työttömän työnhakijan työryhmän kokoonpano:

- Jäsen: Tiimiesimies, sosiaalityöntekijä Sari Käsmä, TYP
- Jäsen: Terveystenhoitaja Pirjo Nevalainen, TYP
- Jäsen: Projektipäällikkö Saila Lehto, BusinessOulu
- Jäsen: Projektipäällikkö Sanna Kangosjärvi, BusinessOulu
- Jäsen: Palveluohjaaja Sari Siira, BusinessOulu
- Jäsen: Palvelupäällikkö Marja Salo, Oulun kaupunki, hyvinvointipalvelut
- Jäsen: Sosiaalityöntekijä Maarit Joutulainen, Oulun kaupunki, hyvinvointipalvelut
- Jäsen: Terveystenhoitaja Jenna Axelsson, Oulun kaupunki, hyvinvointipalvelut
- Jäsen: Työkykykoordinaattori Kristiina Tuikkanen, TE-toimisto
- Jäsen: Kuntoutusryhmän päällikkö Ulla Vuorma, Kela
- Jäsen: Ratkaisuasiantuntija, TYP-työkykyneuvoja Sari Rautio, Kela
- Jäsen: Kuntoutussuunnittelija Eeva-Leena Laru, PPSHP lääkinnällinen kuntoutus
- Jäsen: Kuntoutusneuvoja Olive Heikkilä, PPSHP lääkinnällinen kuntoutus

Uudelleensijoitettavan henkilön työryhmän kokoonpano:

- Jäsen: Työllisyyspalveluiden päällikkö Seija Mustonen, BusinessOulu
- Jäsen: Kuntoutusryhmän päällikkö Ulla Vuorma, Kela
- Jäsen: Tiimiesimies, työterveyshoitaja Teija Ohtonen, Työterveys Virta
- Jäsen: Sosiaalityöntekijä Soile Väätäjä, Työterveys Virta

OTE7

Uusi suunta työelämään -kokeilu

- Jäsen: Työterveyspsykologi Katariina Mehtälä, Työterveys Virta
- Jäsen: Uudelleensijoitusasiantuntija Tuija Torniainen, Oulun kaupunki
- Jäsen: Uudelleensijoitusasiantuntija Hannele Rautiola, Oulun kaupunki
- Jäsen: Henkilöstöpäällikkö Jari Partanen, Oulun kaupunki
- Jäsen: Henkilöstöasiantuntija Jari Tuhkanen, Oulun kaupunki
- Jäsen: Asiantuntija Nina Aromäki-Palmroos, Keva

Kokeilun kohderyhmät

Osatyökykyinen työtön työnhakija kuntouttavassa työtoiminnassa

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan **osatyökykyinen** tarkoittaa henkilöä, jolla on käytössään osa työkyvystään ja halu käyttää sitä. Osatyökykyisyys on tehtävä- ja työympäristösidonnaista, mikä tarkoittaa, että henkilö joka on osatyökykyinen tämänhetkisessä työssään ei välttämättä ole sitä toisessa työssä tai toisenlaisessa työympäristössä. Nykyisissä työlaeissa osatyökykyisyyttä ei ole määritelty. (Pakarinen 2016.) Uusi suunta työelämään –kokeilussa osatyökykyinen henkilö on työtön työnhakija, jonka työllistymisen prosessi on pitkittynyt eri syistä johtuen ja sitä tuetaan tällä hetkellä kuntouttavan työtoiminnan tai työkokeilun keinoin.

Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat olleet työttömyyden tai muun syyn takia pitkään poissa työelämästä. Sen tarkoituksena on vahvistaa osallistujien työkykyä ja arjenhallintaa sekä parantaa osallistujien työllistymis- tai kouluttautumismahdollisuuksia. Kun työttömyys on pitkittynyt, laaditaan yhteistyössä Oulun kaupungin ja TE-palveluiden asiantuntijoiden kanssa aktiivointisuunnitelman tai monialainen työllistymissuunnitelma, johon kuntouttava työtoiminta voidaan sisällyttää yhtenä palveluna. Kuntouttavan työtoiminnan kesto määräytyy yksilöllisen suunnitelman mukaan. Työtoiminnan jakso on vähintään kolmen kuukauden mittainen ja sitä voidaan tarvittaessa jatkaa. Työtoimintaan osallistutaan vähintään yhden ja enintään neljän päivän aikana viikossa. Työtoiminta kestää 4-8 tuntia päivässä. Työtoiminnan aikana ei olla työsuhteessa eikä työtoiminnassa ole lisä-, yli-, yö- ja vuorotyötä. Kuntouttavan työtoiminnan aikana saa työttömyysetuutta tai toimeentulotukea. Lisäksi työtoiminta-ajalta saa kulukorvausta ja korvausta matkakustannuksista oman tilanteen mukaan. Kuntouttavassa työtoiminnassa noudatetaan työturvallisuuslakia ja kunta järjestää työtaturmavakuutuksen. Tarvittaessa terveydenhuollon palvelut toteutuvat perusterveydenhuollon kautta.

Kuntouttava työtoiminta Oulussa

Oulun kaupungissa kuntouttavan työtoiminnan pääjärjestämisvastuu on kaupungin Hyvinvointipalveluilla. Kuntouttavan työtoiminnan toimintaa koordinoidaan ja kehitetään pääasiassa Työllisyyspalveluissa. Kuntouttavaan työtoimintaan Oulussa asiakkaita ohjautuu Hyvinvointipalveluiden sosiaalityöstä ja Työllisyyspalveluiden Typ-palveluista (Pohjois-Pohjanmaan monialainen yhteispalvelu), Työllisyys-

palvelut –hankkeesta ja Nuorten työllisyyspalveluiden kehittämishankkeesta. Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään vain avustavissa työtehtävissä kunnan ja valtion toimipisteissä, tai yhdistysten, järjestöjen, säätiöiden ja julkisten yhteisöjen toiminnassa. Työtoiminta voi olla sekä yksilö- että ryhmämuotoista toimintaa. Oulun kaupungilla ryhmämuotoista toimintaa järjestetään omana toimintana sekä kumppanuussopimuksilla eri yhdistysten, säätiöiden ja järjestöjen järjestämänä

Osatyökykyinen uudelleensijoitettava henkilö

Osatyökykyinen uudelleensijoitettava on henkilö, jolla on työterveyshuollossa todettu olevan jokin terveydellinen rajoite/työkyvyn muutos omaan työhönsä ja hän ei kykene enää tekemään hänelle sovittuja työtehtäviä täysipainoisesti. Uudelleensijoituksella pyritään mahdollistamaan osatyökykyisen henkilön jaksamista työelämässä, työelämäosallisuus ja hänen osaamisensa hyödyntäminen työnantajan ja työyhteisön eduksi. Työnantajalla on selvitysvelvollisuus siitä, onko osatyökykyistä työntekijää mahdollista sijoittaa toisiin tehtäviin. Jos sopiva tehtävä löytyy, osatyökykyiselle työntekijälle on irtisanomisen sijasta tarjottava kyseistä tehtävää. Työnantajan on ensisijaisesti tarjottava työntekijän työ sopimusta vastaavaa työtä ja toissijaisesti muuta työntekijän koulutusta, ammattitaitoa tai kokemusta vastaavaa työtä. Osatyökykyinen uudelleensijoitettava henkilö on yhdessä työnantajan ja työterveyshuollon kanssa käynyt yhteisneuvotteluja työssä pysymiseksi. He ovat laatineet muistion ja suunnitelman työssä pysymiseksi. Yksi suunnitelman sisällöistä voi olla työkokeilu ammatillisena kuntoutuksena.

Työkokeilu Oulussa

Osatyökykyinen uudelleensijoitettava Oulun kaupungin työntekijä voi hakea työkokeilua Kuntien eläkevakuumattajalta (KEVA) ammatillisena kuntoutuksena. Työkokeilu voi auttaa palaamaan takaisin aikaisempaan työhön tai mahdollistaa siirtymisen uusiin, terveydentilan kannalta paremmin soveltuviin työtehtäviin tai auttaa arvioimaan työtehtävien soveltuvuutta ennen koulutukseen hakeutumista. Työkokeilussa voi olla joko nykyisellä työntekijällä tai uudella työntekijällä. Työkokeilun kesto on yleensä kolme kuukautta. Työaika voi vaihdella 4 - 8 tunnin välillä päivässä. Työaika voidaan pidentää työkokeilun aikana asteittain. Työkokeilusta tehdään kirjallinen sopimus. Työkokeilun aikana on työpaikalla suositeltavaa pitää seurantapalaveri työntekijän, työnantajan ja työterveyshuollon kesken. Työkokei-

lun päätteeksi pidetään loppupalaveri ja täytetään työkokeilun arviointilomake yhdessä työkokeilupaikan esimiehen kanssa.

Välilliset kohderyhmät

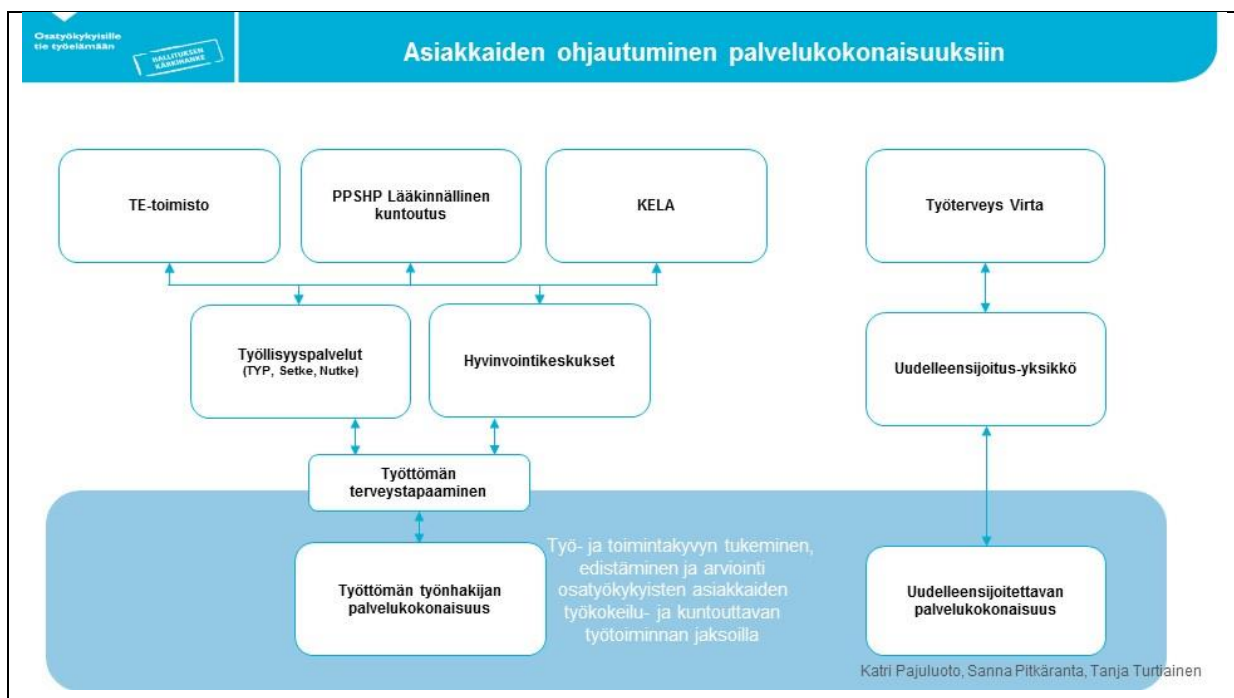
Uusi suunta työelämään -kokeilun välillisenä kohderyhmänä ovat **työtoiminnan ohjaajat** työtoiminta- ja kokeilupaikeilla. Heidän joukossaan on sosiaalialan ammattilaisia, tiettyjen alojen ja tehtävien ammattilaisia sekä ohjaajana työkokeilussa olevia henkilöitä ja työharjoittelujaksoa suorittavia opiskelijoita. Kokeilun työntekijät tukevat ohjaajia työssään välillisesti oman asiakastyönsä ohessa. Tarvittaessa ohjaajat voivat konsultoida kokeilun työntekijöitä tai pyytää heitä mukaan ryhmä- tai tehtävätilanteisiin havainnoimaan, mahdollistamaan asiakkaan osallistumista tai tukemaan haasteellisten toimintojen suorittamista. Työtoiminnan ohjaajat ovat olleet aktiivisia keskusteluissa ja kaivanneet työohjauksellista ajatusten vaihtoa asiakkaisiin liittyen. He ovat kaivanneet tukea myös muiden kuin virallisten kokeiliasiakkaiden ohjaamiseen erityisesti tilanteissa, jossa ohjaajalla on tunne siitä, että asiakas ei ole juuri nyt oikeassa paikassa. Ohjaajien lisäksi kokeilutyöntekijöiden aktiivinen läsnäolo ja toiminta ryhmissä hyödyttää myös muita, kuin kokeilun varsinaisia asiakkaita. Myös **ryhmien muut työtoimijat** hyötyvät strukturoidusta ohjauksesta ja työohjeiden soveltamisesta silloin, kun tehtävä on uusi, haasteellinen tai vaikea.

Oulussa työtoimintaa toteutetaan myös Honkapirtillä ja Oulunsalon yhteisötalolla. Välillisenä kohderyhmänä kokeilun toiminnalle ovat siis myös **yhteisötalon tiloja ja palveluja käyttävät henkilöt ja tahot**. Yhteisötalot ovat monitoimitaloja joista yhdistykset, yhteisöt ja kunnan asukkaat voivat varata tiloja omaa toimintaansa varten. Tiloja voidaan käyttää myös kaupungin erilaisiin toimiin (palaverit, koulutukset). Yhteisötalot tarjoavat mahdollisuuden eri toimijoiden väliselle yhteistyölle erityisesti julkisen ja kolmannen sektorin välillä. Oulun kaupungin Työllisyyspalvelut järjestää ja ylläpitää yhteisötalojen toimintaa erilaisin työllistämistoimenpitein. Yhteisötaloille organisoitujen eri alojen työllistämistoimenpiteiden kautta työnhakijat voivat hakea ja kokeilla omaa suuntaansa työllistymiseen, opiskeluun tai kuntoutumiseen. Uudenlaisten työtehtävien räätälöimisestä ryhmämuotoisena toimintana eri alojen työnhakijoiden tarpeisiin on saatu yhteisötalojen toiminnassa hyviä kokemuksia. Honkapirtin ja Oulunsalon yhteisötaloilla toimii myös kuntouttavan työtoiminnan ryhmiä. Ryhmien sisältö vaihtelee, mutta työtoiminta on rakennettu yhteisötalojen toimintaan mukaan. Työtoiminnan ryhmä-

ohjaajat pääsevät ohjaamaan oman alansa työtehtäviä ja työtoimijat saavat laajan näkökulman erilaisista ammattiryhmistä.

Verkostot ja palvelupolut Uusi suunta työelämään –kokeilussa

Seuraavassa esittelemme Uusi suunta työelämään –kokeilun yhteistyöverkostoja, eli niitä tahoja jotka ovat mahdollistaneet asiakaspilotointiemme toteutumisen ja kokeilun toimintamallien kehittämisen. Alla olevassa kuvassa on mallinnettu graafisesti palvelupolkuja, joita pitkin asiakkaat ovat ohjautuneet kokeilun eri palvelukokonaisuuksiin.

Työttömyyteen liittyvät verkostot ja palvelut

Työllisyyspalvelut

Oulun kaupungin työllisyyspalveluiden tavoitteena on vähentää työttömyyttä ja luoda uusia työpaikkoja. Työllisyyspalveluissa palvellaan sekä työnhakija- että työnantaja-asiakkaita. Työllisyyspalvelut toimii yhteistyössä muiden Oulun seudun työllisyystoimijoiden kanssa ja kehittää uusia keinoja työllisyyden edistämiseksi. Työllisyyspalveluiden kokonaisuuteen kuuluvat työllisyyden edistämisen hallinto ja kehittäminen, TYP-palvelut, nuorten työllisyyspalvelut ja Oulun kaupunkiseudun työllisyyspalvelut. (Oulun kaupunki 2017a.) Työllisyyspalveluiden eri yksiköistä ja hankkeista ohjautuu asiakkaita Uusi suunta työelämään –kokeilun osatyökykyisen työttömän palvelukokonaisuuteen. Yksiköiden edustus löytyy myös kokeilun ohjaus- ja työryhmistä.

TYP, eli Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun kautta asiakkaan on mahdollista päästä julkisiin työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluihin henkilökohtaisen palvelutarpeensa mukaisesti. Palveluilla edistetään pitkään työttömänä olleiden oululaisten työllistymistä, elämänhallintaa, työkyvyn ylläpitoa ja kuntoutumista. Palveluja toteutetaan yhteistyössä kaupungin, TE-toimiston ja Kelan kanssa. Asiakkaaksi ohjaututaan TE-toimiston, kunnan sosiaali- tai työllistymispalveluiden tai Kelan asiantuntijan kautta. Kriteereinä asiakkuudelle toimivat seuraavat seikat: asiakas on saanut työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää, hän on täyttänyt 25 vuotta ja ollut työttömänä yhtäjaksoisesti 12 kuukautta, tai on alle 25-vuotias ja ollut työttömänä yhtäjaksoisesti 6 kuukautta. Asiakkuus alkaa kartoitusjaksolla, jonka aikana arvioidaan asiakkaan palveluntarve ja laaditaan työllistymissuunnitelma, jossa sovitaan palvelutarpeen mukaisista työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista sekä niiden toteutumisen seurannasta. Suunnitelman toteutumista seurataan vähintään kuuden kuukauden välein. Oulun TYP on osa Pohjois-Pohjanmaan työllistymistä edistävää monialaista yhteispalveluverkostoa. (Oulun kaupunki 2017b.)

Oulun kaupunkiseudun työllisyyspalvelut (SETKE) on ESR-kokeilu, jota rahoittavat Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja Oulun kaupunkiseudun kunnat. Palveluyksikkö tukee pitkään työtä hakeneiden kuntalaisten työllistymistä ja työelämäosallisuutta sekä toimialakohtaista yritys yhteistyötä. Työllisyyspalvelut palvelee Hailuodon, Iin, Kempeleen, Limingan, Lumijoen, Muhoksen, Oulun ja Tyrnävän kuntien työnhakijoita ja työnantajia. Työllisyyspalveluiden avulla työnhakija saa yksilöllistä palveluohjausta ja tukea tavoitteiden mukaiseen etenemiseen kohti työllistymistä tai koulutusta. Työnantajille työllisyyspalvelut tarjoavat räätälöityä, toimialakohtaista asiantuntijuutta henkilöstön rekrytoin-

tiin ja työllistämisen tukitoimenpiteiden hyödyntämiseen. Asiakastyötä työllisyyspalveluissa tekee kuusi palveluohjaajaa ja kuusi työhönvalmentajaa. Työllisyyspalveluiden työntekijät tukevat pitkään työtä hakeneiden työnhakijoiden työllistymistä yhteistyössä Oulun kaupunkiseudun muiden palveluyksiköiden, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston sekä sidosryhmä- ja työnantajakumppaneiden kanssa. (Oulun kaupunki 2017c.)

Nuorten työllisyyspalveluiden kehittämiskokeilu (NUTKE) edistää nuorisotakuun toteutumista Oulun alueella. Kokeilussa pyritään löytämään pysyviä ratkaisuja alueen korkean nuorisotyöttömyystilanteen, meneillään olevan rakennemuutoksen ja palvelurakenteen hajanaisuuden luomiin haasteisiin. NUTKE:n varsinaisena kohderyhmänä ovat työttömät ja työttömyysuhan alaisena olevat alle 30-vuotiaat nuoret sekä vastavalmistuneet ja lähellä valmistumista olevat. Kohderyhmään kuuluu myös yritykset ja muut työllistävät organisaatiot sekä kohderyhmälle palveluja tarjoavat tahot. (Oulun kaupunki 2017d.)

Hyvinvointikeskukset

Hyvinvointikeskuksissa toimivat yhteistyössä terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen ammattilaiset ja muut toimijat. Keskus ei ole vain rakennus, vaan yhteistyöhön perustuva toimintamalli, joka kattaa alueen palvelut. Tällä hetkellä merkittävä osa Oulun kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden palveluista järjestetään hyvinvointikeskusten ulkopuolisissa sosiaali- ja terveystieteiden palveluissa sekä ikäihmisten palveluissa, jotka kuitenkin ovat luontainen osa hyvinvointikeskusten palveluja. Hyvinvointikeskuksissa toteutetaan kokeilussa kehitystyön alla olevia työttömien terveystapaamisia. Tämän lisäksi hyvinvointikeskuksiin keskittyy myös aikuissosiaalityö, joka tukee 18–64 -vuotiaiden oululaisten sosiaalista hyvinvointia, toimintakykyä ja omatoimista suoriutumista elämän erilaisissa ongelmissa. Aikuissosiaalityö ohjaa asiakkaita tarpeen mukaan myös työllisyyspalveluihin, kuten kuntouttavaan työtoimintaan. (Oulun kaupunki 2017e.) Hyvinvointikeskusten kanssa kokeilu on tehnyt kahdenlaista yhteistyötä. Sosiaaliohjaajat ohjaavat tarpeen mukaan asiakkaita kokeilun osatyökykyisten työttömien palvelukokonaisuuteen ja työttömien terveystapaamiset toteutetaan yhteistyössä kahden eri hyvinvointikeskusalueen terveystieteiden hoitajien ja kaupungin työllisyyspalvelujen palveluohjaajien kanssa. Hyvinvointikeskukset ovat edustettuina myös kokeilun ohjaus- ja työryhmissä.

TE-toimisto

Työ- ja elinkeinopalvelut eli TE-palvelut tarjoavat maksutta palveluja työnhakijoille, jotka asuvat Suomessa tai haluavat Suomeen töihin. TE-palveluja tuottavat työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot) sekä työvoiman palvelukeskukset. Pohjois-Pohjanmaan alueen alainen **Oulun TE-toimisto** palvelee työnhakijoita, työnantajia, aloittavia yrittäjiä ja sidosryhmiä sähköisesti, puhelimitse sekä asiointipaikassa. Oulun TE-toimistossa työskentelee työkykykoordinaattori, joka on osatyökykyisten työssä jatkamista ja työllistymistä edistävän toimintamallin avainhenkilö. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017.) Oulun TE-toimiston työkykykoordinaattorin ja te-asiiantuntijoiden kanssa tehty yhteistyö on kohdentunut hankkeen koordinoimaan työttömien terveystapaamiseen. Työkykykoordinaattori ja te-asiiantuntijat ovat ohjanneet asiakkaita työttömän terveystapaamiseen, jossa asiakas tapaa sekä kaupungin terveydenhuollon hoitajan, että työllisyyspalvelujen palveluohjaajan. TE-toimiston työkykykoordinaattorin työnkuva jäi kokeilulle hyvin ohueksi. Yhteistyötä olisi voinut myös syventää, mutta TE-toimiston työkykykoordinaattorin resurssin käytön/linjauksen vuoksi tämä ei mahdollistunut.

KELA

Kansaneläkelaitos (KELA) on valtion laitos, joka toimii eduskunnan valvonnassa ja hoitaa Suomessa asuvien perusturvaa eri elämäntilanteissa. Kelan asiakkaita ovat kaikki Suomessa ja ulkomailla asuvat Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvat henkilöt. Kelan tehtävänä on turvata väestön perustoimeentuloa, edistää terveyttä ja tukea itsenäistä selviytymistä eri elämäntilanteissa. Kelan vastuulla ovat esimerkiksi kansaneläke, takuueläke, perhe-eläke, kuntoutusraha, erilaiset kuntoutuspalvelut, äitiysavustus, lapsilisä, elatustuki, vanhempainpäiväraha, lastenhoidon tuet (esim. kotihoidon tuki), opintotuki, lääkekorvaukset, sairaanhoitokorvaukset, sairauspäiväraha, sotilasavustus, peruspäiväraha, työmarkkinatuki, vammaistuki ja yleinen asumistuki. Vuoden 2017 alussa myös toimeentulotuen perusosan maksatus siirtyi [kunnilta](#) Kelalle. (Kansaneläkelaitos 2017.) Yhteistyö Kelan kanssa on mahdollistanut nopean väylän tarkistaa asiakkaiden toimeentulohakemusten tilannetta. Lisäksi kokeilun asiakkailta on ollut mahdollisuus valtakunnallisen OTE-kokeilun kautta hakeutua ammatilliseen kuntoutusselvitykseen ilman diagnoosia. Kelan työntekijät tekivät päätöksen moniammatilliseen yhteenvetoon ja asiakkaan haastatteluun pohjautuen.

Verve

Verve on vuonna 1965 perustettu kuntoutusalan yritys, joka ohjaa ihmisiä työelämään ja auttaa heitä jaksamaan siellä. Asiakkaita ovat nuoret, joita autetaan opintojen ja työelämän alkuun, sekä aikuiset, jotka tarvitsevat tukea työssä jaksamiseen tai jotka etsivät uutta suuntaa uralleen. Vervellä on toimintaa 11 paikkakunnalla, Helsingissä, Joensuussa, Jyväskylässä, Kuopiossa, Lappeenrannassa, Mikkelissä, Oulussa, Porissa, Seinäjoella, Tampereella ja Turussa. Verven palveluita ovat ammatillinen kuntoutus ja työurapalvelut, työnantajille suunnatut palvelut (työkykyjohtamisen tuki, yksilö- ja esimiesvalmennus, liiketoiminnan uudistaminen, työyhteisöjen konsultointi), sairausryhmäkohtaiset kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskurssit, nuorten palvelut (ohjausta ja tukea kouluttautumiseen, ammatinvalintaan ja työelämään) sekä vaativa lääkinällinen kuntoutus ja terapiapalvelut. Verve on yksi Kelan palveluntuottaja. Uusi suunta työelämään – kokeiluyhteistyö Verven kanssa liittyy erityisesti Kelan OTE-kokeilun ammatilliseen kuntoutuspalvelukseen sekä ammatilliseen kuntoutukseen.

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, lääkinällinen kuntoutus

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin lääkinällisen kuntoutuksen toimiala kuuluu operatiiviseen tulosalueeseen ja muodostaa yhdessä fysiatrian toimialan kanssa kuntoutuksen vastuualueen. Lääkinällisen kuntoutuksen toimialaan kuuluvat kuntoutustutkimus- ja erityispoliklinikat, kuntoutusosasto, hengityshalvausyksikkö, kurssitoiminta, kuntoutuksen ostopalvelutoiminta ja ammattitautipoliklinikka. Lääkinällisen kuntoutuksen toimiala ohjaa ja koordinoi Oulun yliopistollisen sairaalan kuntoutusohjausta. (Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri 2017.)

Yhteistyö PPSHP:n lääkinällisen kuntoutuksen kanssa on mahdollistanut kuntoutustutkimuksessa oleville työttömille työnhakijoille pääsyn työllisyyttä edistävien palveluiden piiriin. PPSHP:n lääkinällisen kuntoutuksen kanssa on myös yhteistyössä mietitty tulevan maakunta- ja sote- uudistuksen tuomia muutoksia alueen asukkaiden työ- ja toimintakyvyn tukemiseksi. Kokeilussa kehitettävä ja käynnistyvä osatyökykyisille työttömille suunnattu matalan kynnyksen työ- ja toimintakykyä tukeva toiminta tukee PPSHP:n lääkinällisen kuntoutuksen sisäistä kehittämistyötä ja hankkeiden kehittämistyöt ovat linjassa toistensa kanssa. Juurruttamisvaiheessa kehitetään käytänteitä Työllisyyspalveluiden, Hyvinvointikeskuksen ja PPSHP:n lääkinällisen kuntoutuksen välille ja sovitaan toimijoiden rooleista erilaisiin asiakkaiden tarpeisiin liittyen.

Uudelleensijoitukseen liittyvä toimijaverkosto

Työterveys Virta

Työssä olevien, uudelleensijoitettavien henkilöiden osalta yhteistyökumppanina kokeilussa toimii Työterveys Virta Oy. Oulun kaupungin ja Pohjois-pohjanmaan sairaanhoitopiirin perustaman uuden työterveysosakeyhtiön toiminta alkoi vuoden 2017 alusta. Asiakkaita ovat Oulun kaupunkikonsernin yhteisöt, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri sekä seudun kuntia. Yhtiön asiakkaaksi liittyvien kuntien alueella yhtiö tuottaa lisäksi kunnan järjestämisvastuun mukaiset palvelut alueen yrityksille, yrittäjille ja maatalousyrittäjille. Yrityksellä on työterveysasemat Oulussa, Haukiputaalla, Kiimingissä, Kempeleessä, Limingassa ja Tyrnävällä. (Työterveys Virta 2018.)

Uusi suunta työelämään – kokeilussa yhteistyö Työterveys Virran kanssa on rakennettu uudelleensijoitettavien henkilöiden tueksi. Uudelleensijoitettavalla henkilöllä on ollut mahdollisuus sijoittua työtoiminnan ohjaajaksi hyödyntäen omaa osaamistaan ja työkokemustaan. Uudelleensijoitettava henkilö on saanut tuekseen kokeilun työntekijät toiminnan suunnittelua ja toteuttamista varten. Työterveys Virran kanssa on myös ideoitu rajattujen työterveyspalvelujen mahdollista tarjoamista pitkäaikaistyötömille.

Uudelleensijoitusyksikkö

Oulun kaupungin tavoitteena on reagoida mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tilanteisiin, joissa työntekijän työssä suoriutuminen on uhattuna. Tavoitteena on työntekijöiden työkyvyn säilyttäminen ja työuran pidentäminen. Esimies on päävastuullinen uudelleensijoitusprosessissa, ja tavoitteena on henkilön sijoittaminen ensisijaisesti oman hallintokunnan sisälle sopiviin tehtäviin. Koordinaatiosta tässä prosessissa huolehtii **Oulun kaupungin uudelleensijoitusyksikkö**. Keskitetyn uudelleensijoituksen asiakkaat ovat sijoittuneet pääsääntöisesti uusiin tehtäviin Kuntien eläkevakuuttajan (KEVA) rahoittamien kolmen kuukauden työkokeilujen kautta. Onnistuneissa työkokeiluissa työsuhdetta on voitu jatkaa tarvittaessa määräaikaisena ennen tehtävän vakinaistamista täyttölupamenettelyssä. Henkilöt ovat uudelleensijoittuneet mm. ohjaajan, osastosihteerin ja palveluasiantuntijan tehtäviin. (Oulun kaupungin henkilöstöraportti 2012.) Uudelleensijoitusyksikön ja Uusi suunta työelämään – kokeilun yhteistyössä on etsitty uudelleensijoitusta toivovia henkilöitä kuntouttavan työtoiminnan ohjaajiksi. Uudelleensijoitusyksikkö on esivalikoinut ja yhdessä kokeilun kanssa haastatellut ja valinnut

uudelleensijoitettavat henkilöt, jotka soveltuvat työtehtävään. Asiakkaat ovat saaneet tuekseen Uusi suunta työelämään -kokeilun työntekijät työkokeilun ja mahdollisen työllistymisen ajaksi.

Osatyökykyisen työttömän työnhakijan palvelukokonaisuus

Osatyökykyisen työttömän työnhakijan palvelukokonaisuuteen ohjattiin asiakkaita, joiden kohdalla täyttyivät seuraavat ehdot:

- Asiakkaalla on jokin työ- tai toimintakykyyn liittyvä haaste, joka heikentää tai on esteenä työllistymiselle
- Asiakkuus on Oulun kaupungin työllistymistä tukevilla yksiköissä (HVK, TYP, Työllisyyspalvelut)
- Asiakkaan pitkäaikaisena tavoitteena on työllistyminen, uudelleen kouluttautuminen tai ammatillisen pätevyyden hankkiminen
- Asiakas on tai aloittaa kuntouttavassa työtoiminnassa tai työkokeilussa, min. 2 päivää/vko
- Terveystila ja elämäntilanne mahdollistavat sitoutumisen palveluun
- Antaa suostumuksen yhteistoimintaan kokeilun työntekijöiden kanssa
- Iältään 18-60-vuotias

--

Työ- ja toimintakyvyn tukeminen, edistäminen ja arviointi kuntouttavan työtoiminnan jaksolla

Toimintakyky tarkoittaa ihmisen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia edellytyksiä selviytyä hänelle itselleen merkityksellisistä ja välttämättömistä päivittäisistä elämän toiminnoista. Näitä ovat työ, opiskelu, vapaa-aika ja harrastukset, sekä itsestä ja toisista huolehtiminen omassa elinympäristössä. Ihmisen toimintakykyyn vaikuttavat myös ympäristön myönteisistä tai kielteisistä asenteista ja vaikutuksista. Toimintakykyä voidaan kuvata myös tasapainotilana kykyjen, elin- ja toimintaympäristön sekä omien tavoitteiden välillä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

Toimintakyvyn arviointi on kokonaisuus, jossa tietoa asiakkaan toimintakyvystä kerätään erilaisin menetelmin. Kokonaiskuva saadaan arviointituloksia ja havaintoja ammatillisesta kokemuksellisesta perspektiivistä tulkitsemalla ja yhdistämällä siihen palveluverkosta ja asiakkaalta saatua tietoa toimintakyvystä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Toimintakyvyn arviointi on aina vuorovaikutuksellinen tilanne, jossa päätökset toimenpiteistä eivät voi perustua yksittäisen mittauksen tai arviointituloksen varaan. Arvioinnin tulokset ohjaavat jatkotoimenpiteitä ja niiden perusteella voidaan asettaa jatkotavoitteita, määritellä tarvittavia jatkotoimenpiteitä tai tarvittaessa muuttaa suunnitelmia. (Sainio P & Salminen A-L. 2016) Uusi suunta työelämään –kokeilussa työ- ja toimintakyvyn arviointikokonaisuus koostuu asiakkaan haastattelusta, havainnoinnista, ohjauksellisesta tuesta ja konsultaatioista. Arviointi dokumentoitiin kirjalliseen muotoon moniammatilliseksi yhteenvedoksi asiakkaan työ- ja toimintaky-

vystä kuntouttavan työtoiminnan tai työkokeilun jaksolla. Asiakkaita tavattiin jaksojen aikana keskimäärin 14 kertaa mukaan lukien seuranta- ja verkostopalaverit.

Haastattelu

Haastattelun avulla saadaan tietoa asiakkaan kokemuksesta omasta työ- ja toimintakyvystään. Haastattelun pohjana käytetään Kykyviisari- tai WHODAS 2.0 arviointimenetelmää, jotka molemmat on tarkoitettu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille. Työterveyslaitoksen Solmu-koordinaatiokokeiluen kehittämä Kykyviisari on työ- ja toimintakyvyn arviointimenetelmä, joka soveltuu kaikille työkäisille, myös työelämän ulkopuolella oleville. Kykyviisari on helppokäyttöinen kysely, johon voi vastata verkossa tai paperilomakkeella. Kokeilun käytössä on verkkoversio, joka täytetään sekä kokeilun alussa, että lopussa. Kykyviisarin osa-alueita ovat: yleinen hyvinvointi, osallisuus, mielen hyvinvointi, arjen sujuminen, taidot, fyysinen toimintakyky sekä työ ja tulevaisuus. Kykyviisarin avulla asiakas arvioi itse työ- ja toimintakykyään, keskeisiä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan. Kykyviisarin käytön tavoitteena on toimia ohjaavana ja keskusteluja avaavana työkaluna asiakkaan ja kokeilutyöntekijän välillä. Olemme keskustelussa Kykyviisarikoordinaattori Minna Savinaiiselta kuulleet, miten pisteytys menetelmässä tapahtuu ja havainneet, että se ei aina vastaa todellisuutta asiakkaan omasta kokemuksesta. Kaikki kysymykset eivät pisteydy, minkä vuoksi onkin erittäin tärkeää keskustella asiakkaan kanssa Kykyviisarin tuloksista ja pohtia yhdessä sitä miltä tulokset asiakkaasta vaikuttavat. Kokeilutyöntekijän näkökulmasta Kykyviisari on helppokäyttöinen ja tilastollisesti pätevä, sillä se auttaa kokeilutta oman toimintansa arvioinnissa ja raportoinnissa tarjoamalla alustan, jolta voi ajaa ulos tilastotietoja eri asiakasryhmistä ja heidän työ- ja toimintakykynsä muutoksista. (Työterveyslaitos 2016.) Käytännön työ osoitti, että asiakkaiden kannalta Kykyviisarilla mitattavaa toimintakyvyn edistymistä on hyödyllistä ja tarkoituksenmukaista seurata noin kuuden kuukauden jälkeen. Kolmen kuukauden jakson jälkeen asiakkaat eivät vielä kokeneet muutoksia pysyvinä, eivätkä muutokset näyttäneet yhtä selvinä kuin pidemmän seurannan jälkeen.

Maailman terveysjärjestö WHO:n kehittämä, strukturoitu WHODAS 2.0 -menetelmä perustuu kansainväliseen ICF-luokitukseen ja se on kehitetty arvioimaan terveydentilasta (mukaan lukien tunne-elämän, päihteidenkäytön aiheuttamat ym. vaikeudet) johtuvia vaikeuksia arjen osallistumisessa. WHODAS 2.0 antaa mitattavia tuloksia, joten asiakkaan edistymistä voidaan näin ollen seurata ja hänen tavoitteitaan kohdentaa oikeille osa-alueille. (Terveystietokeskus ja TOIMIA-tietokanta 2011-2014.) Sainion ja Salmisen (2016) mukaan asiakkaan oma näkemys asiasta on välttämätön, kun halutaan tietää miten sairaus tai vamma vaikuttaa hänen elämäänsä tai osallistumi-

seensa. Haastattelu antaa asiakkaalle mahdollisuuden tarkentaa ja selittää vastauksiaan, sekä haastattelijalle mahdollisuuden selventää ja esittää tarvittaessa lisäkysymyksiä. Kokeilun työntekijät sai todeta, että käytännössä menetelmän kysymyksenasettelu tapahtui negaatiomuodossa (esim. kuinka huonosti, kuinka pahasti, kuinka vaikeaa), eikä se tämän vuoksi sopinut kaikille kokeilun asiakkaille. Kykyviisari koettiin kysymyksenasettelultaan laajemmaksi ja tarkemmaksi, ja tämän vuoksi sitä käytettiin useampien asiakkaiden kanssa haastattelun pohjana.

Haastattelu itsessään antaa tietoa asiakkaan sosiaalisista taidoista. Huomioitavaa on esimerkiksi se, miten asiakas on läsnä tilanteessa ja onko hän oma-aloitteinen keskustelussa vai vastaako vain kysytessä. Myös esimerkiksi asiakkaan tapa käyttää ääntään ja olla katsekontaktissa haastattelutilanteessa voi antaa arvokasta tietoa. Haastattelun pohjalta luodaan yhteistyössä asiakkaan kanssa tavoitteet työ- ja toimintakyvyn edistymiselle arviointijakson (3kk) aikana. Tavoitteet on määriteltävä realistisiksi ja mitattaviksi niin, että niitä kohti etenemistä voidaan arvioida ja tarvittaessa luoda uusia tavoitteita. Realistiset ja mitattavat tavoitteet on hyvä laatia niin, että ne ovat asiakkaalle ja työntekijöille helposti lähestyttävällä ja konkreettisella osallistumisen ja suoriutumisen tasolla.

Havainnointi

Havainnointi tuo laadullista tietoa asiakkaan työ- ja toimintakyvystä. Havaintojen perusteella voidaan arvioida muiden menetelmien tarvetta asiakkaan työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi ja tukemiseksi. Asiakkaan havainnointi tapahtuu kuntouttavan työtoiminnan toiminnoissa. Havainnointi on strukturoitua, ja sen kohteina ovat asiakkaan toimintoihin osallistuminen, suoriutuminen, vuorovaikutustaidot, ohjauksen tarve sekä mahdollisesti muut haastattelun ja verkostopalaverin perusteella esille nousseet työ- ja toimintakykyyn liittyvät asiat. Lisäksi havainnointia ohjaa Kansainvälinen ICF-pohjainen kuntoutuksen ydinlista (liite x). Havainnointia toteutetaan moniammatillisesti, toteuttajina kokeilun työntekijät. Havainnointi on jatkuvaa. Sen tavoitteena ei ole luoda oletuksia työ- ja toimintakyvyn rajoitteista, vaan kiinnittää huomiota siihen, miten asiakas suoriutuu toiminnoista ja tehtävistä, ja miten hänen osallistumisestaan voidaan tukea ja näin mahdollistaa asiakkaan tehtävistä suoriutumista. Välillistä havainnointitietoa saadaan myös asiakasta ohjaavilta työtoiminnan ohjaajilta, joiden kanssa kokeilun työntekijät työskentelevät tiiviissä yhteistyössä jakson aikana. Vapaa havainnointi voi antaa tietoa sellaisista toimintaan liittyvistä seikoista, joita käytettävissä olevat standardoidut menetelmät eivät kata (Karhula et al. 2015, 15).

Ohjauksellinen tuki

Ohjauksellinen tuki on moniammatillisen tiimin toteuttavaa toimintaa, jonka tarkoituksena on tukea ja ohjata kaikkia kokeilun asiakkaita (työttömät, uudelleensijoitetut, kuntouttavan työtoiminnan ohjaajat). Toteutustapa vaihtelee ohjauksellisen tuen tavoitteen mukaan. Työttömälle työnhakijalle ohjauksellinen tuki on tukea ja kannustusta kuntouttavassa toiminnassa tapahtumaan toimintaan. Se on aktiivista läsnäoloa, jonka tavoitteena on asiakkaan osallistumisen maksimoiminen ja toiminnan aktivoiminen pienin, huomaamattomin keinoin. Ohjauksellinen tuki toteutuu kuntouttavassa työtoiminnassa ja työkokeilujaksoilla käytännön muun toiminnan lomassa. Myös työtoiminnan ohjaajat yhteisötaloilla, ryhmissä ja työpaikoilla, joihin kokeilun asiakkaat sijoittuvat kuntouttavan työtoiminnan tai työkokeilun jaksoille, voivat hyödyntää ohjauksellista tukea. Heillä on mahdollisuus keskustella kokeilutyöntekijöiden kanssa kokeilun asiakkaiden ohjaamisesta ja tukemisesta jakson aikana, sekä pyytää tarvittaessa mukaan ohjauksellisiin tilanteisiin arvioimaan asiakkaan suoriutumista ja ohjauksellisen tuen tarvetta.

Konsultaatiot

Yksilöllinen konsultaatio on kaikille kokeilun asiakkaille saatavilla oleva palvelu, joka mahdollistaa erityistyöntekijöiden (toimintaterapeutti, terveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä, ohjaaja) palvelut erityiskysymyksissä. Pyyntö tavata kokeilun työntekijää esittää asiakas itse, asiakkaan yhteyshenkilö, kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja tai kokeilun toinen työntekijä.

Terveydenhoitajan konsultaatio toteutetaan silloin, kun henkilöllä itsellään, toimintapaikan ohjaajalla tai kokeilun työntekijällä on herännyt huoli terveyteen liittyvistä seikoista. Terveydenhoitaja voi kartoittaa yleistä terveydentilaa, antaa elämäntapa ohjausta, tai olla tukena terveydenhuollon tapauksissa.

Ohjaajan konsultaatiosta voi hyötyä, kun asiakkaalla on sosiaalisen toimintakyvyn ja osallisuuden haasteita tai kysymyksiä. Ohjaajalla on tuntemusta Oulun kaupungin, TE-hallinnon ja Kelan palvelujärjestelmästä sekä alueellisen kolmannen sektorin palveluista. Hän pystyy ohjaamaan ja saattamaan asiakasta tarvitsemiinsa palveluihin. Ohjaajaa voi konsultoida myös mietittäessä erilaisia vaihtoehtoja jatkosuunnitelmaksi (kuntoutus, koulutus, työelämä) kuntouttavan työtoiminnan jälkeen.

Toimintaterapeutin konsultaatio on aiheellinen silloin, kun asiakkaalla on toiminnalliseen suoriutumiseen liittyviä haasteita tai kysymyksiä. Toimintaterapeutti voi ohjata, neuvoa tai toteuttaa toiminta-

terapeuttisen intervention, jonka aikana toimintaterapeutti voi yhdessä asiakkaan kanssa muun muassa soveltaa toimintaa ja muokata työympäristöä ja -tapoja, sekä tukea asiakkaan sosiaalista osallistumista ryhmätoimintoihin. Tarpeen mukaan toimintaterapeutti voi arvioida tarkemmin myös muita asiakkaan toimintakykyyn liittyviä asioita, kuten esimerkiksi hahmottamista tai toiminnan ohjausta.

Sosiaalityöntekijän konsultaatiossa toteutetaan sosiaalista ja taloudellista tilannekartoitusta. Sosiaalityöntekijä tuntee Oulun kaupungin, TE-hallinnon ja Kelan palvelujärjestelmän sekä alueelliset kolmannen sektorin palvelut ja pystyy ohjeistamaan asiakasta tarvitsemiinsa palveluihin. Sosiaalityöntekijän vastuulla on tarvittaessa koota verkostoa ja aktivoida tarpeenmukaisia palveluita, sekä toimia tarvittaessa asiakkaan asioiden asianajajana palvelujärjestelmässä.

Palaute väli- ja lopputapaamisissa

Välitapaaminen toteutuu yhdessä asiakkaan, yhteyshenkilön, työtoiminnan ohjaajan ja kokeilun työntekijän kanssa. Tavoitteena on tuoda esille laadullista tietoa asiakkaan toiminnasta kuntouttavassa työtoiminnassa. Tapaamisessa käydään läpi asiakkaan kuntouttavan työtoiminnan prosessiin liittyvät asiat, kuten läsnäolo ja toiminta ohjaajan kuvaamana. Tämän lisäksi kerrataan asiakkaan kokeilutyöskentelyn tavoitteet, eli mitä on lähdetty tekemään ja miksi. Asiakas kertoo oman kokemuksensa yhteistyöstä ja toiminnasta, jonka lisäksi kuullaan kokeilutyöntekijän huomiot asiakkaan toiminnallisesta suoriutumisesta, osallistumisesta sekä haasteista ja vahvuuksista. Tavoitteita on hyvä tässä yhteydessä myös tarkastella siltä kannalta, että onko niitä tarpeen muuttaa, tarkentaa tai onko asiakas edennyt työskentelyssä jo niin, että voidaan asettaa kokonaan uusia tavoitteita.

Lopputapaaminen toteutuu asiakassuhteen päättyessä. Ajallisesti se sijoittui yleensä noin 3-6 kuukauden päähän asiakkuuden alkamisesta, ja yhdistyy kuntouttavan työtoiminnan jakson päättymisen yhteydessä käytävään loppukeskusteluun. Tapaaminen toteutuu yhdessä asiakkaan, yhteyshenkilön, työtoiminnan ohjaajan ja kokeilutyöntekijän kanssa. Tapaamisessa käydään läpi asiakkaan kuntouttavan työtoiminnan loppuarvioon sekä kokeilutyöskentelyyn ja asiakkuuden päättämiseen liittyvät asiat. Asiakas ja yhteyshenkilö saavat kokeilutyöntekijältä moniammatillisen suullisen ja kirjallisen palautteen asiakkaan toiminnasta kuntouttavan työtoiminnan jakson aikana. Samoin kuullaan asiakkaan oma näkemys ja kokemus omasta toiminnastaan suhteessa yhdessä luotuihin tavoitteisiin. Asiakkuus kokeilussa päättyy tähän palaveriin. Mikäli asiakkaan kuntouttava työtoiminta tai työkokeilu kuitenkin jatkuu ryhmässä tai paikassa, jossa kokeilun työntekijät työskentelevät, hän siirtyy kevyen tuen asi-

akkaaksi (kts. xx muut työtoimijat), josta ei enää tehdä ammatillisia kirjauksia vaan asiantuntemus asiakkaan toimintakyvystä pyritään siirtämään ensisijaisesti hänen ohjaajilleen.

Moniammatillinen yhteenveto

Yhteenveto on moniammatillinen kirjallinen yhteenveto asiakkaan työ- ja toimintakyvystä kuntouttavan työtoiminnan jakson aikana. Kirjallisen yhteenvedon laativat ne kokeilun työntekijät, jotka ovat työskennelleet asiakkaan kanssa ja se voi sisältää näin ollen toimintaterapeutin, ohjaajan, terveydenhoitajan ja sosiaalityöntekijän tekstit yhteen koottuna. Yhteenveto on laadullinen lausunto asiakkaan työ- ja toimintakyvystä. Se pohjautuu todellisiin havaintoihin ja asiakkaan omaan kokemukseen, sekä hänen kanssaan työskennelleiden kokeilutyöntekijöiden huomioihin asiakkaan vahvuuksista ja haasteista työ- ja toimintakykyyn liittyen. Yhteenveto tallennetaan asiakasta tukevaan palvelurekisteriin, joita tällä hetkellä ovat Oulun kaupungin työllisyyden asiakaspalvelurekisteri (OukaTypa) sekä Terveys-Effica.

Moniammatilliseen kirjalliseen yhteenvetoon kirjattava jatkosuunnitelma on realistinen. Siihen kirjataan asiakkaan kanssa käydyissä keskusteluissa esiin nousseet realistiset toiveet, ajatukset ja suunnitelmat jatko-ohjautumisesta koulutukseen, työelämään tai kuntoutukseen. Lisäksi siihen kirjataan moniammatillisen tiimin suositukset jatkopolusta. Jatkosuunnitelma tulee olemaan varsin yleisluonteinen, mikäli asiakkaalla itsellään ei ole mitään konkreettista vaihtoehtoa tiedossa tai toiveena.

Osatyökykyisen uudelleensijoitettavan palvelukokonaisuus

Osatyökykyisen uudelleensijoitettavan palvelukokonaisuuteen ohjattiin asiakkaita, joiden kohdalla täyttyivät seuraavat ehdot:

- Asiakkaalla on kaupungin uudelleensijoituksen ja Työterveys Virran asiakkuus
- Asiakas on työ- ja toimintakyvyn haasteiden vuoksi estynyt työskentelemään nykyisessä työssä
- Asiakkaalla on kiinnostus ohjaustehtäviin
- Asiakkaalla on hyvät vuorovaikutustaidot ja mielenkiintoa oman työnkuvan luomiseen ja kehittämiseen
- Asiakkaalla on kyky itsenäiseen työskentelyyn, päätöksentekoon ja vastuunottoon
- Suostumus yhteistyöhön kokeilun työntekijöiden kanssa
- Terveystila ja elämäntilanne tasapainossa (ei akuutteja ongelmia)

Osatyökykyisen uudelleensijoitettavan ohjautuminen palvelukokonaisuuteen

Työ- ja toimintakyvyn tukeminen, edistäminen ja arviointi työkokeilujakson aikana

Uudelleensijoitettavan palvelukokonaisuuden työ- ja toimintakyvyn tukeminen, edistäminen ja arviointi koostui haastattelusta, havainnoinnista, ohjauksellisesta tuesta ja konsultaatioista. Kokeilun työntekijä osallistuu lisäksi uudelleensijoitettavan väli- ja loppupalaveriinkin. Havainnot ja huomiot tähän liittyen käydään läpi samoin kuin työttömän työnhakijan palvelukokonaisuudessa, korostaen kuitenkin työnkuvaan ja työtehtävistä suoriutumiseen liittyviä seikkoja. Kokonaisuus eroaa työttömän työnhakijan palvelukokonaisuudesta vain muutamien seikoin ja sen tavoitteena on tukea, edistää ja arvioida asiakkaan suoriutumista uusissa tehtävissä ja antaa tarpeenmukaista tukea ja ohjausta tilanteissa, jotka nousevat esiin ohjaajan työnkuvaan ja työtehtäviin liittyen.

Uudelleensijoitettavan **haastattelu** pohjautuu Kykyviisari –itsearviointiin, joka on esitelty työttömän työnhakijan palvelukokonaisuuden yhteydessä. **Ohjauksellinen tuki** on ensisijaisesti ohjausta ohjauksellisten taitojen vahvistamiseen ja edistämiseen. Ohjauksellisen tuen avulla voidaan pohtia ohjaajan roolia ryhmässä sekä erilaisten toimintatapojen ja menetelmien käyttöä ohjaajan työssä. Tuki mahdollistaa vastauksien etsimisen myös kysymyksiin siitä, miten juuri tätä ryhmää tai asiakasta olisi hyvä ohjata, minkälaista osallistumista tai suoriutumista asiakkailta voidaan edellyttää ja minkälaisesta palautteesta asiakkaat voisivat hyötyä eniten. Uudelleensijoitettavan ohjauksellinen tuki toteutuu yksilötapaamisina ko. asiakkaan ja kokeilun työntekijän/työntekijöiden kanssa ja tarpeen mukaan mallintamalla erilaisia ohjaustapoja kuntouttavan työtoiminnan ryhmätilanteissa. **Konsultaatiopalvelut** muodostuvat yksilön omien tarpeiden mukaan. Asiakkaan on jakson aikana mahdollista konsultoida kokeilun terveydenhoitajaa, sosiaalityöntekijää, toimintaterapeuttia ja ohjaajaa. Konsultaatiokuvaukset löytyvät työttömän työnhakijan palvelukokonaisuuden kuvauksen yhteydestä. Uudelleensijoitettavan henkilön kohdalla **havainnointi** kohdistuu ensisijaisesti työtehtävistä suoriutumiseen ja siihen tarvittavan tuen määrään. Tämän lisäksi strukturoitua havainnointia ohjaavat haastattelun ja ICF-pohjaisen kuntoutuksen ydinlistan osa-alueet.

Työttömän terveystapaaminen

Oulun kaupunki on panostanut työttömien työ- ja toimintakykyyn liittyvien palveluiden kehittämiseen mm. osallistumalla vuosina 2011-2013 Kainuun maakunta-kuntayhtymän hallinnoimaan, Kaste-ohjelmassa toteutettuun Virta-hankkeeseen, jossa kehitettiin Ouluun työttömien työ- ja toimintakyvyn arviointiin sekä kuntoutusohjaukseen uusi toimintamalli. Sitä ennen Oulun kaupunki osallistui aikavälillä 2007-2010 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimaan Pitkäaikaistyöttömien terveystarkastustoimintaa kehittäneeseen hankkeeseen (PTT) nykyisen THL:n, silloisen STAKESin johdolla. Kokeilun aikana kehitettiin Ouluun työttömien terveystarkastuksiin ja monialaiseen verkostoyhteistyöhön toimintamalli, joka juurrutettiin osaksi normaalia peruspalvelua. Työttömien terveystarkastuksia tehdään Oulussa tällä hetkellä alueellisissa hyvinvointikeskuksissa osana terveystapaamisia.

Oulun kaupungin työllisyyspalvelut on kehittänyt sosiaali- ja terveystapaamisten kanssa yhteistyössä vuodesta 2015 alkaen pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakyvyn kartoittamista pilotoimalla työttömien terveystarkastusten ohessa tehtävää työllisyyspalveluiden palveluohjausta. Toimintamallissa palveluohjaaja ja terveydenhoitaja ottavat yhteisvastaanotolla vastaan pitkään työttömänä olleita henkilöitä. Toimintamallin kehittämisen tarkoituksena on tiiviimpi vuoropuhelu ja tiedonvaihto sosiaali-, terveys- ja työllisyysviranomaisten kesken sekä mahdollisimman laaja ja kokonaisvaltainen asiakkaan tilanteen tarkastelu eri palvelutarpeiden näkökulmista käsin.

Työttömien terveystarkastukseen ja palveluohjaukseen kehitettyä vastaanottoa on tarkoitus hyödyntää osana Uusi suunta työelämään -kokeilussa työttömille suunnatussa toiminnallisessa pilotissa. Kehitettävässä uudessa toimintamallissa työtön henkilö voisi ohjautua tarvittaessa esimerkiksi työssä selviytymisen arviointiin tai työkykyä tukevaan toimintaan matalalla kynnyksellä jo suoraan terveystarkastuksesta. Uusi suunta työelämään -kokeilussa kehitetään Pohjois-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimiston, Oulun yksiköstä ohjautuvien työnhakijoiden ohjautumista Kontinkankaan ja Tuiran hyvinvointikeskuksiin työttömän terveystapaamiseen, missä on mukana kaupungin terveydenhuollon hoitaja ja työllisyyspalvelujen ohjaaja. Tämän myötä parannetaan työnhakijan yksilöllisempää ohjautumista häntä hyödyttäviin palveluihin (esim. työllisyys-, mielenterveys-, päihde-, sosiaali- ja kuntoutuspalvelu). Tavoitteena on luoda toimiva ja jouheva käytäntö TE-toimistosta ohjautuvan työnhakijan ohjautumisesta terveystapaamiseen ja häntä hyödyttävään muuhun palveluun, mikä tukee hänen työllistymistään. Aiemmin tehtyjen pilotointien myötä on tarve edelleen kehittää terveystapaamisen

ajanvarauksen koordinoitua (ajanvarausta, varatun ajan tiedoksi saattamista työnhakijalle), terveys-
tarkastuksen jälkeistä työnhakijan jatkopoluttamista sekä yhteistyökäytäntöjen selkiyttämistä ja jou-
hevoittamista.

Lähteet

Kansaneläkelaitos 2017. KELA. Toiminta. <http://www.kela.fi/toiminta> Päivitetty 2017.

Karhula M, Heiskanen T, Juntunen K, Kanelisto K, Kantanen M, Kanto-Ronkanen A & Lautamo T.
2014. Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa. Suomen toimintaterapeuttiliitto.
Toinen painos.

Oulun kaupungin henkilöstöraaportti 2012. Terveydellinen toimintakyky ja työhyvinvointi. Uudelleensi-
joitus. https://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=d03bb030-0bbe-4eb9-99e4-41b7141a5355&groupId=52058 Päivitetty 2012.

Oulun kaupunki 2017a. Työllisyyspalvelut. <https://www.ouka.fi/oulu/tyo-ja-elinkeinot/tyollisyyspalvelut> Päivitetty 2017.

Oulun kaupunki 2017b. Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu.
<https://www.ouka.fi/oulu/tyo-ja-elinkeinot/tyovoiman-palvelukeskus> Päivitetty 2017.

Oulun kaupunki 2017c. Oulun kaupunkiseudun työllisyyspalvelut.
<https://www.ouka.fi/oulu/tyollisyysverkko/oulu-kaupungin-tyollisyyspalvelut> Päivitetty 2017.

Oulun kaupunki 2017d. Nuorten työllisyyspalveluiden kehittämiskokeilu.
<https://www.ouka.fi/oulu/tyo-ja-elinkeinot/nuorten-tyollisyyspalveluiden-kehittamiskokeilu> Päivitetty
2017.

Oulun kaupunki 2017e. Hyvinvointikeskukset. <https://www.ouka.fi/oulu/sosiaali-ja-terveyspalvelut/hyvinvointikeskukset> Päivitetty 2017.

Pakarinen, J. Vates-säätiö 2016. Osatyökykyiset – Keistä ja mistä puhutaan?
<http://www.vates.fi/media/tiedollavaikuttaminen/2016-03-08-pakarinen-etk.pdf> Päivitetty 2016.

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri 2017. Lääkinnällinen kuntoutus.
https://www.ppsHP.fi/laakinnallinen_kuntoutus Päivitetty 2017.

Sainio P & Salminen A-L. 2016. Toimintakyvyn arviointi ja menetelmät. Teoksessa Autti-Rämö I, Salminen A-L, Rajavaara M & Ylinen A (toim.). Kuntoutuminen. Duodecim, 206-215.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. TOIMIA-tietokanta – toimintakyvyn mittaamisen ja arvioinnin kansallinen asiantuntijaverkosto. WHODAS 2.0 - terveyden ja toimintarajoitteiden arviointi. <http://www.thl.fi/toimia/tietokanta/mittariversio/160/> Päivitetty 2011-2014.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2017. TE-palvelut. Pohjois-Pohjanmaa. <http://toimistot.te-palvelut.fi/web/guest/pohjois-pohjanmaa> Päivitetty 2017.

Työterveys Virta 2018. Työhyvinvoinnin kokemusta. <https://tyoterveysvirta.fi/yritys/> Päivitetty 2018.

Työterveyslaitos 2016. Kykyviisari – arvioi työ- ja toimintakykysi. <https://www.ttl.fi/tutkimuskokeilu/kykyviisari-arvioi-tyo-toimintakykysi/> Päivitetty 2016.

Verve 2018. Verve lyhyesti. <https://www.verve.fi/verve-2/verve-lyhyesti.html> Päivitetty 2018.